

Naisten mahdollisuudet päästä valmiusyksikkö Karhuun ja VATI-ryhmiin

Chabbi, Chamia
Hyyrynen, Eevastiina

04/2023

TIIVISTELMÄ

Chabbi, Chamia & Hyrynen, Eevastiina: Naisten mahdollisuudet päästä valmiusyksikkö Karhuun ja VATI-ryhmiin

Opinnäytetyön muoto: tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen. Opinnäytetyöstä poistettu osia Julkisuuslain perusteella.

Ohjaaja: Samuli Mikkola, Tuukka Oinas

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Poliisin erityistoimintayksiköissä valmiusyksikkö Karhussa ja vaativien tilanteiden ryhmissä eli VATI-ryhmissä ei ole koskaan työskennellyt naisia, eivätkä naispoliisit ole niihin hakeutuneet. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, olisiko naisten mahdollista päästä työskentelemään poliisin fyysisesti vaativimmissa tehtävissä. Lisäksi pohditaan syitä sille, miksi naiset eivät ole käyneet valmiusyksikön tai VATI-ryhmien pääsykokeissa. Työssä tarkastellaan myös sitä, miten naispoliisien suhteellisen osuuden kasvaminen vaikuttaa poliisin erityistoimintayksiköiden tulevaisuuteen.

Opinnäytetyön salassapito ja turvallisuusluokka perustuvat tutkimuslupapäätöksiin, 28.04.2022 (POL-2022-47707) sekä 24.10.2022 (POL-2022-110619). Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella menetelmällä haastattelututkimuksena. Haastatteluita varten oli myönnetty tutkimusluvat Helsingin poliisilaitokselta ja Poliisiammattikorkeakoululta. Haastateltavina oli viisi valmiusyksikön ja VATI-ryhmien erityisasiantuntijaa. Haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti, ja heille oli annettu opinnäytetyön tutkimussuunnitelma ja haastattelukysymykset etukäteen luettaviksi.

Naisten hakemiselle valmiusyksikköön tai VATI-ryhmiin ei ole estettä. Naisten toivottaisiin hakeutuvan edellä mainittuihin yksiköihin. On selvää, että yksiköiden fyysiset pääsyvaatimukset tuottavat naisille suurempia haasteita kuin miehille. Pääsyvaatimuksia ei haluta muuttaa, koska ne mittaavat tarkoituksenmukaisesti sitä, miten hakija selviää vaativissa työtehtävissä. Toistaiseksi erityistoimintayksiköihin hakevien poliisimiesten taso on ollut korkea.

Opinnäytetyön aihetta ei ole tutkittu Suomessa aiemmin, eikä naisten rekrytoimista poliisin erityistoimintayksiköihin ole edistetty. Olisi tarpeellista selvittää syitä sille, miksi naiset eivät hakeudu erityistoimintayksiköiden pääsykokeisiin. Jatkotutkimusta vaatisi myös se, miten naispoliisien osuuden kasvaminen vaikuttaa poliisin erityistoimintayksiköiden rekrytointiin jatkossa – riittääkö fyysiset vaatimukset täyttäviä, vaativiin tehtäviin soveltuvia hakijoita jatkossakin?

Sivumäärä: 37 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Toukokuu 2023

Avainsanat: Poliisin valmiusyksikkö, VATI-toiminta, naispoliisit

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄT	2
2.1 Tutkimusmenetelmät	2
3 POLIISIN ERITYISTOIMINTAYKSIKÖISTÄ	5
3.1 Poliisin erityistoimintayksiköiden Karhun, TEPO:n ja VATI- ryhmien historiaa	5
3.2 TEPO	6
4 VALMIUSYKSIKKÖ KARHU	7
4.1 Fyysiset vaatimukset valmiusyksikkö Karhussa	8
4.2 Rekrytointi ja koulutus valmiusyksikössä	10
4.3 Työnkuvasta ja varusteista valmiusyksikössä	10
5 VATI	12
5.1 Fyysiset vaatimukset	12
5.2 Rekrytointi ja koulutus	13
5.3 Työnkuva ja varusteet	15
6 NAISTEN OSUUS valmiusyksikössä ja vati- ryhmissä	16
6.1 Muiden Pohjoismaiden erityistoimintayksiköiden tilanne poliisissa	17
7 TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT	19
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
8.1 Aineiston keruu	21
8.2 Aineiston analysointi	22
9 TULOKSET	23
9.1 Fyysisten vaatimusten perusteet valmiusyksikössä ja VATI- ryhmissä	23
9.2 Pärjäisikö nainen poliisin erityistoimintayksikössä?	24
9.3 Riittääkö erityistoimintayksiköiden vaatimukset täyttäviä hakijoita tulevaisuudessa?	25
10 POHDINTA	27
10.1 Johtopäätökset ja pohdinta	27
10.2 Opinnäytetyöprosessin onnistuminen	28
10.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	29
10.4 Jatkotutkimus	31
LÄHTEET	33
LIITE 1	35
LIITE 2	37

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, onko naisten mahdollista päästä Suomen poliisin erityistoimintayksiköihin ja millaisilla keinoilla se voisi olla mahdollista. Onko Suomen turvallisuusympäristön ja poliisin toimintaympäristön voimakas ja ennakoimaton muuttuminen luonut tarvetta työtehtäville, joihin voisi hyödyntää enemmän naisten osaamista? Naispoliisien osuus poliisin henkilöstöstä kasvaa jatkuvasti. Löytyykö poliisista valmiusyksiköiden vaatimukset täyttäviä miehiä tarpeeksi tulevaisuudessa ja toisaalta jääkö naispoliisien potentiaali nykytilanteessa tarpeettomasti hyödyntämättä?

Opinnäytetyö käsittelee ainoastaan poliisin vaativien tilanteiden yksiköitä valmiusyksikkö Karhua sekä VATI-ryhmiä, joiden rekrytointin hakuvaatimukset ovat fyysisesti naisille haastavat. Vertailukohteeksi olemme valinneet muiden Pohjoismaiden - Ruotsi, Norja, Tanska - tilanteen poliisin naisoperaattorien osalta, sekä Puolustusvoimien erikoisryhmät, joissa on naisia. Keskitymme opinnäytetyössämme ainoastaan erityistoimintayksiköiden fyysisiin vaatimuksiin, sillä ne ovat olleet pääsykokeissa selkeästi naishakijoiden heikkous.

Opinnäytetyössä ei käsitellä yleisesti naispoliisien kuntoa tai fyysistä toimintakykyä muussa poliisin operatiivisessa kenttätoiminnassa tai vertailla sukupuolten välisiä fyysisiä ominaisuuksia ja niiden eroja. Rajaamme aihepiirin vain Pohjoismaihin, joihin Suomen turvallisuusympäristö ja poliisin toiminta ovat parhaiten verrattavissa.

Opinnäytetyö käsittelee laajemmassa mittakaavassa tarkasteltuna osaltaan naispoliisien työllistymismahdollisuuksia sellaisiin tehtäviin, joihin naisia ei ole aiemmin valittu. Opinnäytetyössä tarkastellaan valmiusyksiköiden toimintaa ja rekrytointia myös yleisellä tasolla. Lisäksi opinnäytetyössä pohditaan poliisiorganisaation rakennemuutosta ja tulevaisuuden näkymiä naispoliisien osuuden kasvamisen näkökulmasta.

Opinnäytetyössä halutaan selvittää, mitä poliisin erityistoimintayksiköiden tehtäviin kuuluu ja millaisin valintakriteerein näihin yksiköihin pääsee. Onko työ erityistoimintayksiköissä kaikilta osin niin vaativaa, että on perusteltua ylläpitää fyysisesti todella vaativia pääsykokeita, jotka vain kovakuntoisimmat miehet läpäisevät? Luoko poliisin toimintaympäristön muuttuminen, esimerkiksi lisääntyvä terrorismin uhka, uutta tarvetta naispoliisien rekrytoimiselle poliisin erityistoimintayksiköihin? Olisiko Karhun tai VATI-ryhmien pääsykokeiden testejä mahdollista muuttaa naisille sopivammiksi? Entä raskaita suojavarusteita? Kysymyksiin vastaavat opinnäytetyötä varten haastatellut erityistoimintayksiköiden asiantuntijat, haastatteluiden lisäksi tietoa on kerätty kirjallisista lähteistä.

2 TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄT

Poliisin työ on luonteeltaan fyysisesti, psyykkisesti sekä sosiaalisesti kuormittavaa. Kuormittavuuteen vaikuttavat poliisin yksilöllisten ominaisuuksien lisäksi työssä käytettävät varusteet, tehtävämäärät sekä niiden kiireellisyys. Työskentely poliisin erityistoimintayksiköissä on normaalia poliisin työtä vaativampaa ja kuormittavampaa, jonka vuoksi yksiköiden pääsyvaatimukset ovat huomattavasti haastavammat, etenkin fyysisiltä vaatimuksiltaan.

Hakukriteerit ovat yksiköissä samat kaikille, ja naiset voivat hakea siinä missä miehetkin. Naishakijoita on hyvin vähän, eikä ainutkaan nainen ole toistaiseksi läpäissyt pääsykokeita. Vaikka valintakriteerien suurin painopiste ja tärkein ominaisuus on henkinen kestävyys, ovat kovaa fyysistä kuntoa vaativat testit olleet toistaiseksi naishakijoiden heikko lenkki. Aiheesta heräsi ajatus selvittää, ovatko fyysiset vaatimukset todella liian kovat naishakijoille, vai eikö potentiaalisia hakijaehdokkaita ole riittävästi verrattuna miehiin. Näin ollen päädyimme selvittämään, mikä pääsyvaatimuksissa on naisille haastavaa, ja millä keinoilla naisia voitaisiin rekrytoida erityistoimintayksiköihin tulevaisuudessa.

Tutkimusongelmat ovat:

- 1- Minkälaisia ominaisuuksia Karhun ja VATI-ryhmien pääsykokeissa testataan?
- 2- Miltä osin naishakijat eivät ole täyttäneet Karhun ja VATI-ryhmien hakukriteereitä?
- 3- Millainen on Karhun ja VATI-ryhmän tulevaisuus, kun naispoliisien osuus poliiseista kasvaa?
- 4- Onko naisoperaattoreille tarvetta Karhussa tai VATI-ryhmissä ja miksi/ miksi ei?
- 5- Ovatko Karhun tai VATI-ryhmien pääsykokeet tai käytetyt suojavarusteet muokattavissa naisille sopivammiksi?

Edellä mainitut tutkimuskysymykset rajaavat opinnäytetyön aiheen käsittelemään tekijöiden mielestä oleellisia kysymyksiä siitä, miksi naispoliiseja ei työskentele poliisin erityistoimintayksiköissä ja olisiko naisten mahdollista päästä erityistoimintayksiköihin. Tutkimuskysymysten avulla on laadittu haastattelut niille tahoille, jotka vastaavat erityistoimintayksikköjen rekrytoinneista ja ovat olleet erityistoimintayksiköihin toiminnassa mukana.

2.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusongelmaa pohdittaessa päädyttiin ajatukseen, että tämän aihepiirin tutkiminen on mahdollista pääasiassa kysely- tai haastattelututkimuksena. Tutkimusongelmiin ei löydy vastauksia kirjallisuudesta, sillä poliisin erityistoimintayksiköiden koulutussisältö sekä strateginen ja taktinen toiminta ovat salassa pidettävää tietoa. Opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään haastattelua tutkimusmenetelmänä ja aineiston hankintakeinona. Tutkimus toteutettiin laadullisena, kvalitatiivisella tutkimus-

menetelmällä. Haastattelemalla VATI-ryhmien ja valmiusyksikkö Karhun johtajia sekä koulutusvas-
taavia, saatiin ajanmukaista ja laadukasta tietoa sekä kokemuseräistä näkemystä tutkimuskysy-
myksiin.

Haastatteluja oli kokonaisuudessaan kolme, joista kaksi toteutettiin ryhmähaastatteluna ja yksi yksilöhaastatteluna sekä Helsingin poliisilaitoksella valmiusyksikkö Karhun tiloissa että Poliisiammat-
tikorkeakoululla. Haastateltavia tutkimuksessa oli kaikkiaan viisi, joista kaikki asiantuntijat olivat
vastuussa joko erityistoimintayksiköiden johdosta tai koulutuksesta. Ryhmähaastattelu mahdollisti
paremmin sen, että kerättävä tieto ei toista itseään ja haastateltavat pystyivät tukemaan toisiaan ja
mielipiteitään. Tämä mahdollisti myös paremmin laajemman ja avoimen keskustelun haastattelijoi-
den ja haastateltavien kesken, jonka myötä onnistuttiin keräämään tietoa myös sellaisista seikoista
ja näkökulmista, joita ei välttämättä muuten olisi noussut esiin.

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on paljon samaa kvantitatiivisen eli määrällisen
tutkimuksen kanssa, vaikka tutkimusmenetelmät ovatkin tietyllä tavalla keskenään erilaisia. Molem-
pia voidaan hyödyntää opinnäytetyötä työstäessä toisiaan hyödyntäen. Määrällisessä tutkimuk-
sessa on tärkeää tilastollinen yleistettävyyys, koska numeraalinen tulos on helpompi analysoida.
Laadullisessa tutkimuksessa taas ei pyritä tilastolliseen yleistettävyyteen vaan etsitään vastauksia
tiettyihin spesifeihin kysymyksiin asiantuntijoiden kautta. Voidaan valita esimerkiksi muutamia asi-
antuntijoita kertomaan omia näkemyksiään ja kokemuksiaan haastateltavasta aiheesta. Haastatte-
lut on helppo toteuttaa kasvotusten ja näin haastattelusta saadaan avoimempi ja syvällisempi.

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä keskeisin ero on, että määrällisessä pystytään yleis-
tämään suurempaan joukkoon, mutta laadullisessa puhutaan enemmänkin teoreettisesta yleistä-
mistä. Kaikki laadulliset tutkimukset ovat tapaustutkimuksia, eikä niiden pohjalta ole tarkoitus tehdä
samalla tavalla empiirisesti yleistäviä päätelmiä kuin tilastollisessa tutkimuksessa (Eskola & Suo-
ranta 1998, 66). Laadullinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta (esim. yritys tai asia-
kas) ja sen käyttäytymisen ja päätösten syitä. Tutkimus rajoittuu yleensä pieneen tutkittavaan mää-
rään ja tavoitteena on siis ymmärtäminen, ei määrien selvittäminen, kuten määrällisessä tutkimuk-
sessa. Laadullinen tutkimus sopii hyvin esimerkiksi toiminnan kehittämiseen, kuten esimerkiksi
omassa opinnäytetyössämme saada tulevaisuudessa rekrytoitua naisia poliisin erityistoimintayksi-
köihin, tai vaikkapa vaihtoehtojen etsimiseen ja sosiaalisten ongelmien tutkimiseen. Tiedot kerä-
tään usein syvähaastatteluilla tai ryhmäkeskusteluilla. (Heikkilä 2014.)

Laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus,
jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti.
Laadulliset tutkimukset ovat yleensä hypoteesittomia ja niissä pyritään etenemään aineistosta kä-
sin mahdollisimman vähin ennakko-oletuksin. Laadulliseen tutkimukseen keskitytään usein pieneen

määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston teellisuuden kriteeri ei näin ollen olekaan sen määrä vaan laatu. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakoasetelmia tai määritelmiä. (Eskola & Suoranta 1998, 19.)

Haastattelun tavoite on selvittää se, mitä jollakulla on mielessään. Erilaisia haastattelutyppejä on useita, josta käytetyimpiä esimerkiksi opinnäytetöissä ovat teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit (teema-alueet) on etukäteen määrätty. Kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat haastattelusta toiseen. Avoimessa haastattelussa tilanne muistuttaa kaikkein eniten tavallista keskustelua. Haastattelussa keskustellaan tietystä aiheesta, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei käydä läpi kaikkia teema-alueita. (Eskola & Suoranta 1998, 86–90).

Tässä opinnäytetyössä yhtenä haastattelumuotona käytetty ryhmähaastattelu on myös yksi haastattelutyyli, jossa nimensä mukaisesti paikalla on samalla kertaa useita haastateltavia, mahdollisesti haastattelijoitakin. Tavoitteena on ryhmäkeskustelu tutkijan haluamasta aiheesta tai teemoista. Ryhmähaastattelua voidaan käyttää yksilöhaastattelun sijasta ja sillä saatetaan saada myös enemmän tietoa tavallista enemmän. Ryhmähaastattelua voidaan käyttää myös yksilöhaastattelun ohella, esimerkiksi ensin haastateltavaa yksin ja sen jälkeen ryhmässä. Tällä keinolla voidaan saada jotakin uutta ryhmässä annetun palautteen kautta, kuten aiemmin mainitsemamme uudet näkökulmat tutkimaamme aiheeseen. (Eskola & Suoranta 1998, 95–97.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään siis haastattelujen avulla, jonka lisäksi tukena on yleensä rajaton määrä valmiita aineistoja. Omassa työssämme valmista aineistoa oli kuitenkin rajallinen määrä salassa pidettävyyden vuoksi, joka haastoi kaivamaan taustatietoa omille tutkimuskysymyksille haastattelujen tueksi. Tämän lisäksi selvitimme, millaista tutkimusta aiheesta on aiemmin tehty tai onko tutkimusongelma selvitettävissä jollakin muulla tavalla. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole yleisesti välitöntä vaikutusta eikä merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Aineiston tehtävä on tavalla tai toisella toimia tutkijan apuna rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1998, 62.) Kun tarvittava aineisto on saatu kasaan ja haastattelut on litteroitu, kaikki materiaali analysoidaan. Analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja tuoda siten uutta tietoa tutkittavasta asiasta. (Eskola & Suoranta 1998, 138.)

Kvalitatiivisten aineistojen analyysitapoja on paljon, joista tässä työssä on käytetty teemoittelua ja tyypittelyä. Teemoittelussa tarkoituksena on paikantaa ja nostaa esiin aineistosta tutkimuskysymyseen liittyvät olennaiset asiat eli teemat. Teemoittelu on suositeltava analyysitapa esimerkiksi jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa. (Eskola & Suoranta 1998, 175–176.) Tyypittelyssä

taas on kysymys aineiston ryhmittelystä tyypeiksi teemoittelun ohella, selviksi ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. Etsitään siis samankaltaisuuksia, eli tutkimusaineistosta kiteytetään toistuvia ja sille tyypillisiä ominaisuuksia, tapahtumia tai merkityksiä. Tyypittely on aineistosta nousseiden piirteiden ja ominaisuuksien kirkastamista ja esiin nostamista. (Eskola & Suoranta 1998, 182.)

3 POLIISIN ERITYISTOIMINTAYKSIKÖISTÄ

Poliisilla on erityistoimintayksiköitä, joiden tehtävänä on tukea poliisityötä omalla erikoisosaamisellaan. Näitä yksiköitä ovat esimerkiksi valmiusyksikkö Karhu, vaativien tilanteiden ryhmät eli VATI-ryhmät, koirayksiköt ja valtakunnallinen terroripommi- eli TEPO- yksikkö. Tässä opinnäytetyössä syvennytään valmiusyksikkö Karhuun ja VATI- ryhmiin.

3.1 Poliisin erityistoimintayksiköiden Karhun, TEPO:n ja VATI- ryhmien historiaa

Valtakunnallinen valmiusyksikkö Karhu on vuonna 1972 perustettu Suomen poliisin erityiskoulu- tettu ja -varustettu operatiivinen yksikkö ja sen perustehtävä on kaikkien poliisiyksiköiden tukeminen koko Suomen alueella (Poliisi 2023). Karhun perustamiseen ja toimintaan on vaikuttaneet sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ajankohtaiset uhkakuvat. Helsingin poliisilaitoksen yhteyteen sijoitettu valmiusyksikkö Karhu toimii hengelle ja terveydelle vaarallisissa tilanteissa, joissa poliisin yleensä käyttämät keinot ja välineet eivät ehkä riitä. Yksikköä käytetään esimerkiksi panttivanki- ja linnoittautumistilanteissa sekä vartioimis- ja turvaamistehtävissä. Se tekee myös terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaista työtä. Yksikkö ei siis lähde hälytystehtävään oma-aloitteisesti, vaan aina toisen paikallisen tai valtakunnallisen poliisiyksikön pyynnöstä, joka tehdään Helsingin poliisilaitokselle (Utti 2019, 23). Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulkL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Poliisin vaativien tilanteiden ryhmä, josta myöhemmin vuonna 2008 muodostui viralliselta nimeltä VATI-ryhmä, on saanut alkunsa vuonna 1979 Oulussa. Tuolloin Oulun poliisilaitokselle perustettiin Valmiuspoliisiosasto VALO, jonka esimerkkiä alettiin myöhemmin käyttämään muutamilla muillakin poliisilaitoksilla ja Suomalainen ”VATI-toiminta” laajeni muihinkin yksiköihin. Vaativien tilanteiden ryhmä eli VATI-ryhmä on Helsingin poliisilaitosta lukuun ottamatta suurimpien poliisilaitosten ylläpitämä vaativimpien, haastavimpien, pitkäkestoisempien tai vaihtoehtoisia taktiikoita ja varusteita edellyttävien poliisitehtävien hoitamiseen erikoistunut ryhmä. Helsingin poliisilaitoksella toimivan valtakunnallisen valmiusyksikkö Karhun rinnalle ei ole perustettu omaa VATI-ryhmää. VATI-toimintaa on alettu yhdenmukaistamaan valtakunnallisesti vuonna 2008 ja ensimmäiset VATI-

ryhmätoiminnan peruskurssit järjestettiin vuonna 2009. Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset olivat osaltaan vauhdittamassa uutta organisatorista ratkaisua poliisissa, kun VATI-ryhmien valtakunnallinen verkosto muodostettiin vuonna 2009. (Härmä 2020, 3–4.)

Opinnäytetyöstä on poistettu osio SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulkL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

3.2 TEPO

Karhun rinnalla Helsingin poliisilaitoksella on toiminut vuodesta 1972 lähtien oma TEPO-ryhmä (Terroripommi), joka on nykyään osa poliisin valtakunnallista valmiusyksikköä. Helsingissä TEPO on liitetty osaksi Karhua ja muualla maassa se toimii osana paikallispoliisia. TEPO/CBRNE-toiminto on yksi poliisin perustoimintoja tukeva erityistoiminto ja TEPO-ryhmien tehtävä on huolehtia siviiliräjähteiden, ns. terroripommien turvallisesta käytöstä. Toimijoiden osaamisalaan ei kuulu pelkäämään räjähteet, vaan osaamiseen ja koulutukseen kuuluu olennaisena osana myös kemiallisiin, biologisiin ja säteileviin aineisiin liittyvät poliisin toimialan mukaiset tehtävät. Kemiallisiin, biologisiin ja säteileviin aineisiin liittyvästä toiminnasta muodostuu kansainvälisesti käytetty kirjainyhdistelmä CBRN (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear). Kirjainyhdistelmän perässä käytettävä E viittaa edellä mainittujen aineiden räjähteisiin yhdistyvään käyttöön. (Mäki 2020, 3–4.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulkL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

TEPO-ryhmäläiseltä vaaditaan samoja ominaisuuksia, kuin muilta Karhun operaattoreilta ja tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvä päätöksentekokyky, kyky ryhmätoimintaan ja oma-aloitteisuus. Rekrytointiprosessi on tällä hetkellä sama kuin valmiusyksikön operaattoriksi ja kuten Karhussa, TEPO-ryhmiin valituilta vaaditaan kenttäkokemuksen lisäksi raskaan varustuksen myötä hyvää fyysistä kuntoa. (Valmiusyksikön johtaja 2022.) TEPO/CBRNE-toiminto on yksi poliisin perustoimintoja tukeva erityistoiminto, jonka osaamisalaan ja koulutukseen kuuluu olennaisena osana räjähteiden lisäksi myös kemiallisiin, biologisiin ja säteileviin aineisiin liittyvät poliisin toimialaan liittyvät tehtävät. Poliisissa räjähteiden käsittelemiseen, kuljettamiseen ja hävittämiseen liittyvät tehtävät kuuluvat erikoiskoulutuksen saaneelle poliisimiehelle. Toiminnasta vastaa ja sitä ohjeistaa Poliisihallitus. (Mäki 2020, 3–4.)

4 VALMIUSYKSIKKÖ KARHU

Valmiusyksikkö Karhu on Helsingin poliisilaitokseen sijoitettu poliisin valtakunnallinen yksikkö, joka vastaa koko valtakunnassa vaikeimpien tilanteiden vaatimasta erityissuorituskyvystä sekä vaativien ja erityistilanteiden edellyttämästä suorituskyvystä Helsingin alueella (Aapio 2016, 3). Karhun toiminnan suunnittelemiseen ja yksikön varustamiseen ovat vaikuttaneet eri sisäisen turvallisuuden uhkakuvat. Terrorismin uhkan poliittisen merkityksen kasvu ja vakavan järjestäytyneen rikollisuuden koveneminen ja kansainvälistyminen ovat olleet erityisen merkittäviä yksikön kehittymiselle. (Poliisi 2022.)

Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella. Valmiusyksikkö Karhun yksikönjohtaja kertoo, että Karhun perustehtäviä ovat yleensä vaarallisen henkilön kiinniottotehtävät, jotka tulevat yksikön oman tutkinnan, Keskusrikospoliisin tai esimerkiksi Suojelupoliisin kautta. Valmiusyksikön tehtävät ja tarve saatavat tulla pintaan myös perus hälytys- ja valvontatehtävistä kentältä, jonne Karhu hälytetään tarvittaessa paikalle. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Opinnäytetyöstä on poistettu osio SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Valmiusyksikössä on useita toimintaryhmiä sekä yksi toimiva koiraryhmä. Lisäksi on tekninen ryhmä, johtoryhmä, koulutusryhmä sekä I-tason TEPO-ryhmä (terroripommi). Yksikön päivittäistoinnasta vastaa sen johtajana toimiva ylikomisario apunaan varajohtaja. Ryhmissä toimivia henkilöitä sanotaan operaattoreiksi, joista jokainen on koulutettu hallitsemaan kaikkia vaadittavia osa-alueita. Tämän lisäksi jokaisella operaattorilla on vähintään yksi erikoisosaamisalue. Valmiusyksikön erityisosaamisalueita ovat: koiratoiminta (K9), medic-toiminta, tarkka-ampujatoiminta (TA), köysitoiminta TRA (Tactical Rope Access), vesistötoiminta sekä breaching-toiminta. Valmiusyksikkö toimii aina yleis- ja tilannejohdon alaisuudessa, kuten muutkin valvonta- ja hälytystoiminnan yksiköt. (Karhu 3 & 4 2022.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Yksikön normaaliin vuorokausityörytmiin kuuluu toimintaryhmien harjoittelua, jonka aikana partiot ovat kenttäjohtajan käytettävissä hälytys- ja valvontatehtävissä. Valmiusyksikölle tulee työtehtäviä vuositason keskimäärin 150 tehtävää, joista pääosa 70–80 % ovat pääkaupunkiseudulla (Valmiusyksikön johtaja 2022). Valmiusyksikön tehtävät koostuvat perusarjessa noin 30 % hälytyskeskuksesta tulevista perustehtävistä, 1/3 osa ennalta tiedossa olevista kiinniottotehtävistä esimer-

kiksi Keskusrikospoliisin tai Helsingin poliisilaitoksen kautta tulevasta tiedosta ja 1/3 osa varautumistehtävistä, kuten esimerkiksi valtiovierailuista. Suurin osa työajasta kuluu kuitenkin harjoitteluun, joka on noin 75 % työajasta. (Karhu 3 & 4 2022.)

Opinnäytetyöstä on poistettu osio SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Valmiusyksikön johtaja kertoo Valmiusyksikön olevan erittäin jäntevästi mukana VATI-ryhmien (vaativien tilanteiden erityysyksikkö) rekrytoinnissa ja peruskoulutuksessa. VATI-ryhmien kanssa tehtävä on tukea poliisitoimintaa alueellisen tason vaativissa tilanteissa, joissa tarvitaan erikoiskoulutettua ja -varustettua joukkoa. (Valmiusyksikön johtaja 2022.) Muista poliisilaitoksista poiketen, Helsingin poliisilaitoksella ei ole omaa VATI-ryhmää Karhun lisäksi, mutta ryhmien ja Valmiusyksikön välillä tehdään tiivistä yhteistyötä. VATI-ryhmät ovat niin sanotusti alueellisia ”pikku Karhuja”, joiden peruskoulutuksen suunnittelun ja toteutuksen hoitaa Karhu-yksikkö yhdessä Poliisiammattikorkeakoulun kanssa Poliisihallituksen linjausten mukaisesti ja osallistuu tarpeen mukaan myös VATI-ryhmien täydennys- ja työpaikkakoulutukseen. Peruskurssit, jatkokurssit sekä tasotarkastukset ovat Poliisiammattikorkeakoulun vetämiä, mutta Valmiusyksikkö vastaa pääosin kouluttamisesta ja on siinä selkeässä vetovastuussa (Valmiusyksikön johtaja, Karhu 3 & 4 2022).

Vaikka valmiusyksikkö vastaa pääosin VATI-ryhmien koulutuksesta, Karhun ja VATI-ryhmien koulutuksessa, varusteissa ja toimintataktikassa on eroja. Karhu harjoittelee valtaosan työajastaan, kun taas VATI-ryhmien henkilöstö ylläpitää ammattitaitoaan muun poliisityön ohella. VATI-ryhmien toiminnasta kerrotaan myöhemmin neljännessä luvussa.

4.1 Fyysiset vaatimukset valmiusyksikkö Karhussa

Valmiusyksikön operaattorina toimimiseen vaaditaan vankka kuntopohja, eikä pelkkä pääsykokeisiin treenaaminen riitä. Valmiusyksikön valintakokeet ovat monivaiheiset ja niissä mitataan myös muita ominaisuuksia, kuin pelkkää penkkipunnerrusta. Tyypillinen valmiusyksikköön valittu henkilö on noin 30-vuotias urheilullinen mies, joka on työskennellyt poliisina muutaman vuoden (Poliisi 2022). Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Opinnäytetyöstä on poistettu osio SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Karhun jäseneltä edellytettävät perusasiat ovat pysyneet muuttumattomina ja edelleen korostetaan, että tavallinen poliisi voi tulla valituksi. Alusta lähtien on puhuttu psyykkisten ominaisuuksien merkityksestä. Kuntoa voi kehittää ja taitoja voi oppia, mutta tiettyjä henkisiä ominaisuuksia ei voi samassa määrin muuttaa. Valmiusyksikössä kerrotaan, että kaikki operaattorit koulutetaan osaamaan jokaista vaadittavaa osa-aluetta, mutta jokaisella on lisäksi vähintään yksi erikoisosaamisalue. Valtaosa saa tietyn peruskoulutuspaketin omaan toimintaansa, eli kaikki osaavat kaikkea. (Karhu 3 & 4 2022.)

Opinnäytetyöstä on poistettu osio SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Minimiedellytykset valintakokeiden fyysisissä testeissä menestymiseen ovat:

- juoksukunto, 6 km maastajuoksu alle 30 minuuttiin
- leuanveto 25 kg lisäpainolla minuutin ajan koko ajan tangossa roikkuen, minimivaatimus 1 toisto
- jalkakyykky 80 kg:lla 90-asteen polvikulmalla, minimivaatimus 20 toistoa
- sotilaspenkki 80 kg:lla jalat ilmassa, minimivaatimus 10 toistoa
- 200 m uinti, joka alkaa 25 m mittaisella vapaasukelluksella

Yllä mainitut suoritteet ovat pääsykokeiden fyysisen osuuden vähimmäisvaatimus, joiden lisäksi testiosioon kuuluu muitakin suoritteita, joita ei ilmoiteta etukäteen, vaan ne paljastuvat vasta testien aikana. Näihin ei voi siis valmistautua etukäteen yllä mainittujen suoritteiden tapaan. Edellä mainitut pääsyvaatimukset löytyvät Poliisiammattikorkeakoulun kuntosalin seinältä.

Yllä olevia menestystekijöitä ulosmitataan valmiusyksikkö Karhun työtehtävissä ja harjoituksissa päivittäin, joten jatkuva kunnon ylläpito on vaatimuksena kaikille. Poliisiammattikorkeakoulun opettajan Aki Sipilän mukaan, erityisesti 80 kg:n sotilaspenkki ja leuanveto 25 kg:n lisäpainolla on ollut naishakijoiden suurin haaste, johon valintakokeiden kuntotestit ovat kariutuneet. Valmiusyksikön pääsykokeissa on ollut yksikön historian aikana vain yksi nainen. Valintakokeen ensimmäisen vaiheen läpäisseet kutsutaan karsivalle kurssille. Kurssin aikana testataan yksikössä työskentelemisessä tarvittavia ominaisuuksia. (Karhu 3 & 4 2022). Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Opinnäytetyöstä on poistettu osio SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

4.2 Rekrytointi ja koulutus valmiusyksikössä

Valmiusyksikköön rekrytoidaan uusia työntekijöitä tarpeen mukaan, ja haku Karhuun on noin kahden vuoden välein. Haku on valtakunnallinen ja tehtävään voivat hakeutua henkilöt, jotka täyttävät vanhemman konstaapelin virkaan säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Tällä hetkellä nuorimmat operaattorit Karhussa ovat 28-vuotiaita ja vanhin yksikössä työskentelevä on jäämässä nyt eläkkeelle. Nuorimmat hakijat ovat olleet noin 25-vuotiaita ja vanhimmat yli 40-vuotiaita. Hakemiselle ei ole enää ala- tai yläikärajaa, ikärajoista luovuttiin yksikössä noin kaksi vuotta sitten. Karhuun hakee kaiken taustaisia henkilöitä, eikä tarkoituksena olekaan hakea pelkkiä kamppailijoita. Yksikköön voi hakea vaikkapa pidemmällä rikostutkijan taustalla (Karhu 3 & 4 2022.) Kelpoisuusvaatimuksena vanhemman konstaapelin virkaan on poliisin ammattikorkeakoulututkinto, poliisin perustutkinto tai poliisimiehistön virkatutkinto (Sinetti-haku valmiusyksikköön).

Vaikka Karhuun haetaan tietynlaista "ideaali profiilia", muodostuu ryhmähenki kuitenkin riittävän laajasta porukasta erilaisia ihmisiä. Kuitenkin on olemassa tietty profiili, jonka ympärille kaikki rakennetaan. Toistaiseksi Karhuun ei ole löytynyt "ultimaattista" henkilöä, mutta halutut ominaisuudet ovat sekä fyysisiä, että psyykkisiä. Hakijalta edellytetään kykyä toimia ryhmässä, hyvää fyysistä ja psyykkistä kuntoa, kiitettävää paineensietokykyä, joustavuutta ja sitoutumista vaativaan tehtävään. Jos hakija on fyysisiltä ominaisuuksiltaan muuten potentiaalinen, mutta esimerkiksi yksi karsiva liike ei täyty, ei se välttämättä ole este valintakokeissa eteenpäin pääsyssä. Operaattorin työura on keskimäärin 10 vuotta ja hakijoilta toivotaankin vähintään 10 vuoden sitoutumista työhön (Karhu 3 & 4 2022.) Yksikön johtaja tiivistää, että Karhuun haetaan tasapainoista, päätöksentekokykyistä, paineensietokykyistä, yhteistyökykyistä ja oikeat arvot omaavaa tekijää (Valmiusyksikön johtaja 2022).

Rekrytointi tapahtuu valtakunnallisen paperihaun kautta, jonka perusteella osa hakijoista karsitaan jo hakupapereiden perusteella. Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulkL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella. Valmiusyksikössä kerrotaan, että hakijoiden soveltuvuus testataan pitkälti jo rekrytointiprosessissa. Jos hakijalla on esimerkiksi huonot sosiaaliset taidot, se voi katkaista varsinaiseksi karhuksi valituksi tulemisen peruskurssin jälkeen. Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulkL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella. Peruskursilla on koeaika ja kurssi on koko ajan työtä. (Karhu 3 & 4 2022.)

4.3 Työnkuvasta ja varusteista valmiusyksikössä

Valmiusyksikön työnkuva on ja tulee olemaan erittäin fyysinen. Teknisten apuvälineiden kehitys helpottaa esimerkiksi tiedustelu- ja tarkkailutoimintaa tehtävillä, mutta jäsenten tulee edelleen pystyä juoksemaan rosvoja kiinni ja hallita kaikki operaattorilta vaadittavat taidot. Valmiusyksikössä kuitenkin painotetaan, että operaattorin tärkein ominaisuus löytyy korvien välistä. (Valmiusyksikön

johtaja, Karhu 3 & 4.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Yksikön johtaja kertoo valmiusyksikön varustelun olevan hyvällä tasolla suoja- ja voimankäyttövälineiden osalta. Jokaisella operaattorilla on taktinen varustus, joka sisältää henkilökohtaisen suojalii-
vin, henkilökohtaiset taktiset liivit ja henkilökohtaisen suojakypärän. Tämä on jokaisen operaattorin
perusvarustus. Partioilla on aina autossa mukana raskas suojakilpi, jonka lisäksi on kevyempiä
suojakilpiä. Jokaisella on henkilökohtainen virka-ase, jonka lisäksi autoissa on oma varustuksensa
erikoisosaamisen mukaan. Voimankäyttövälineet päivitetään tarpeen mukaan säännöllisin väliajoin.
(Valmiusyksikön johtaja 2022.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV
JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Valmiusyksikkö tekee Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kanssa tiivistä yhteistyötä erikois-
joukkotoiminnassa. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään muiden EU- ja pohjoismaiden erikoisjoukko-
jen kanssa. Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999)
24.1§:n 5 k perusteella. Uusien hankintojen osalta on mahdollista suoraan konsultoida muiden mai-
den käyttäjäkokemuksia. Yksikön johtaja kertoo valmiusyksikön olevan kehityksen kärjessä ja ajan
hermoilla saaden hyvin nopeasti tiedon, kun markkinoille tulee uusia suojavälineitä. Valmiusyksikkö
saa tietoa kehityksestä ja käyttökokemuksia muiden maiden yksiköiltä, eikä pienenä maana tarvitse
yksin pärjätä näissä asioissa. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Yksikön johtaja kertoo suojavälineiden kehittyvän koko ajan ja yksikkö saa olla varusteuudistuk-
sissa mukana. Tulevaisuudessa rekrytointiprosessia voitaisiin mahdollisesti muuttaa sen mukaan,
mitä varusteuudistuksia tulee. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

5 VATI

Poliisin vaativien tilanteiden erityisyksiköt eli VATI- ryhmät ovat alueellisia erityistoimintaryhmiä. Jokaisella poliisilaitoksella on oma VATI- ryhmänsä poikkeuksena Helsingin poliisilaitos, jossa valmiusyksikkö hoitaa vaativien ja vaarallisten tilanteiden erityisosaamista kaipaavat tehtävät. (Poliisi 2020.) Valtakunnallinen VATI- ryhmien verkosto luotiin vuonna 2009, ja ensimmäiset peruskurssit järjestettiin samana vuonna. Tätä ennen varautuminen vaativien tilanteiden hoitamiseen vaihteli eri poliisilaitosten välillä, esimerkiksi Oulun poliisilaitoksella nykyistä VATI- ryhmää vastaava ryhmä on toiminut vuodesta 1979 asti. Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset olivat osaltaan vauhdittamassa uutta organisatorista ratkaisua poliisissa, kun VATI-ryhmien valtakunnallinen verkosto muodostettiin vuonna 2009. (Härmä 2020, 3–4.)

Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Vati- ryhmien jako ja miehityksen koko poliisilaitosten välillä on esitetty Poliisihallituksen määräyksessä poliisin vaativien tilanteiden ryhmätoiminnasta (POL-2018-12133). VATI-ryhmiä on jokaisella poliisilaitoksella ja niitä on yhteensä 13. VATI-partiot työskentelevät normaalisti kenttätöissä muiden hälytys- ja valvontatehtäviä suorittavien kenttäpartioiden kanssa hälytyskeskuksen alaisuudessa ja VATI-partioita tulee olla riittävästi poliisilaitoksen alueella vuorokauden ympäri. (POL-2018-12133.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä KÄYTTÖ RAJOITETTU TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Poliisilaitosten alueelliset erot luovat erilaisia haasteita poliisitehtävien hoitamiseen. Näitä eroja ovat esimerkiksi merialueet, laajat metsäalueet, suurten kaupunkien ja kriittisen infrastruktuurin, kuten ydinvoimaloiden sijainnit sekä rajavyöhykkeet. Sen vuoksi VATI- ryhmillä on pieniä laitostokohtaisia eroja sen suhteen, millaista osaamista missäkin päin Suomea tarvitaan. Peruskoulutus ja osaaminen VATI- ryhmässä on kuitenkin yhdenmukaista, ja yhteistoiminta kaikkien VATI- ryhmien sekä valmiusyksikön kesken on sujuvaa. (VATI 1 & 2 2022.)

5.1 Fyysiset vaatimukset

VATI- ryhmään pääsyn ja niissä työskentelyn yksi edellytyksistä on hyvä fyysinen kunto. Fyysisen kunnon vaatimukset on eritelty Poliisihallituksen määräyksessä poliisin vaativien tilanteiden ryhmätoiminnasta POL-2018-12133 ja sen liitteissä. VATI-ryhmäläisten tulee suorittaa fyysisen kunnon testaus vuosittain, ja tasokokeiden järjestäminen on poliisilaitosten vastuulla yhdessä Poliisiammattikorkeakoulun ja Valmiusyksikön kanssa. (POL-2018-12133.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä KÄYTTÖ RAJOITETTU TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

Fyysistä kuntoa testataan VATI-ryhmien pääsykokeessa Vati-määräyksen mukaisesti. Fyysisen kunnan mittaukseen kuuluu motorikka- ja koordinaatorata, joka sisältää muun muassa aitaohjauksen, tasojen yli ja ali liikkumista sekä suunnanmuutosjuoksua. Mittauksessa testataan myös haki-
jan lihaskestävyyttä leuanvetotestillä, vatsalihastestillä, riipunnalla, kamppailuosiolla sekä kestä-
vyysosiolla, joka tarkoittaa 3000 metrin juoksua. Fyysisten testien vaatimustaso vaihtelee alueellis-
ten olosuhteiden mukaisesti, eli vaatimustaso on poliisilaitoskohtainen. VATI-kouluttajien haastatte-
lun perusteella alueelliset erot vaatimustason suhteen ovat pieniä (VATI 1 & 2 2022.) (POL-2018-
12133.)

VATI- peruskurssilla kurssilaisten fyysistä kuntoa testataan tulotasotestillä, joka käsittää yhdistetyn
lihaskestävyydestin ja ammuttatestin. Lihaskestävyydestin on sama, jota käytetään Poliisiammatti-
korkeakoulussa opiskelevien lihaskestävyyden mittaamisessa. Testissä juostaan viivajuoksua, ja
siinä suoritetaan erilaisia lihaskestävyyttä mittaavia liikkeitä, kuten yhden jalan loikkia ja punnerruk-
sia, viivajuoksun lomassa. Lihaskestävyydestin jälkeen suoritetaan välittömästi ammuttatesti.
(POL-2018-12133.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä KÄYTTÖ RAJOITETTU TL IV JulKL
(621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

VATI-ryhmäläisten fyysistä kuntoa mitataan vuosittain kuntotestillä, joka sisältää perusvoimaosion,
ketteryysosion, lihaskestävyysoosion ja kestävyysosion. Testin sisältö ja vähimmäisvaatimustaso on
eritelty VATI-määräyksessä. Testi suoritetaan määrättynä päivänä, ja kaikki osiot tehdään yhden
päivän aikana. Testin järjestäminen on poliisilaitosten vastuulla yhdessä Poliisiammattikorkeakou-
lun ja Valmiusyksikön kanssa. (POL-2018-12133.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä KÄYTTÖ
RAJOITETTU TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

5.2 Rekrytointi ja koulutus

Hakuprosessi poliisilaitosten VATI- ryhmiin käynnistetään tarpeen mukaan poistumien myötä. Lai-
toskohtaisia hakuja järjestetään keskimäärin 1–3 vuoden välein. Ilmoitus hausta tulee poliisin sisäi-
seen intraan, ja hakuprosessi on avoin kaikille poliisikoulutuksen käyneille, joilla on vakituinen virka
Poliisihallituksessa. Niin kutsutun paperihaun jälkeen hakijoista karsitaan ne, jotka eivät täytä vaati-
muksia, eli lähinnä ne, joilla ei ole vakituista virkaa. (VATI 1 & 2 2022).

Ensimmäisen hakuvaiheen jälkeen jatkoon valituille pidetään soveltuvuustestit poliisilaitoksen
omissa tiloissa. Soveltuvuustestit ovat valtakunnallisesti kaikille samat, ja ne sisältävät psykologisia
testejä, yksilöhaastattelun ja kuntotestit. Laitoskohtaisia eroja voi olla esimerkiksi osioiden suoritta-
misjärjestyksessä. Laitoskohtaiset erot syntyvät laitosten tilojen vuoksi, esimerkiksi ampumaradan
ja kuntosalin sijoitteluiden mukaan. (VATI 1 & 2 2022).

Soveltuvuustestien jälkeen järjestetään karsiva kurssi, jonka sisältö ja kesto ovat laitospohjaisia. Lyhyellä karsivalla kurssilla harjoitellaan VATI-operaattorina työskentelemisessä vaadittavia ominaisuuksia ja kurssilla hakijat arvioidaan yksilöllisesti. Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella. Hakijoista parhaiten soveltuvat valitaan VATI- peruskurssille. Karsivalle kurssille ja peruskurssille valittujen määrä vaihtelee ja riippuu täysin laitosten tarpeesta. Hakuprosessiin pyritään saamaan Poliisiammattikorkeakoululta tai Valmiusyksiköstä arvioijia mukaan, jotta arviointi tapahtuisi mahdollisimman objektiivisesti eikä hakija olisi arvioijalle entuudestaan tuttu. (VATI 1 & 2 2022).

VATI-peruskurssi rakentuu Poliisihallituksen määräyksen asettamien tehtävien ympärille ja harjoituksissa vahvistetaan peruskurssilaisten taktista osaamista. Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella. Lisäksi harjoitellaan ensiapua erilaisissa tilanteissa. (VATI 1 & 2 2022). Peruskurssin aikana kurssilaisia arvioidaan jatkuvasti, ja kurssi on mahdollista keskeyttää, jos kouluttajat havaitsivat, että kurssin opiskelija ei syystä tai toisesta sovellu VATI- ryhmään (POL-2018-12133). Käytännössä tätä ei kuitenkaan juuri tapahdu, koska monivaiheisessa hakuprosessissa hakijat on jo arvioitu niin tarkkaan (VATI 1 & 2 2022.)

Minkälaisia ihmisiä VATI- operaattoreiksi sitten halutaan? Fyysisten ominaisuuksien osalta kunnokktestit ovat yksiselitteisiä – kaikkien on läpäistävä määritellyt vähimmäisvaatimukset niin hakuvaiheessa kuin vuosittaisissa tasontarkastuksissakin. Psykkisten ominaisuuksien osalta vaatimukset ovat moninaisemmat, ja niitä mitataan hakuprosessin aikana sekä spesifeillä testeillä että arvioimalla hakijan toimintaa eri tilanteissa. Haastattelussa VATI 1 ja 2 kuvailivat laajasti ominaisuuksia, joita vati- ryhmäläisillä tulisi olla, mutta yksikään heidän mainitsemistaan ominaisuuksista ei liittynyt fyysisiin ominaisuuksiin. Operaattorilta vaaditaan malttia ja rauhallisuutta, mutta tilanteen vaatiessa hänen täytyy olla päättäväinen ja räväkkä. Operaattorin tulisi kyetä säätelemään stressitasoaan ja lepäämään silloin kun sille on aikaa, mutta toisaalta nostamaan valmiustilaa tarpeen tullen. Tiukan tilanteen jälkeen operaattorin pitäisi pystyä ”nollaamaan” ja jatkamaan toimintaa yllättävistä tilanteista huolimatta. Hyvä hahmottamiskyky ja tilannetaju nähdään oleellisina ominaisuuksina operaattorille, jotta hän kykenee sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin ja toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Operaattorin tulisi olla itsevarma ja rohkea tekemään itsenäisiä päätöksiä, mutta samalla kykenevä toimimaan ryhmässä oman roolinsa mukaisesti. Ryhmätoiminnan ja yhteistyötaitojen tärkeyttä korostettiin, ja operaattorin tulisi hallita poliisitaktikka hyvin sekä ryhmässä että yksilönä toimimissaan. (VATI 1 & 2 2022).

5.3 Työnkuva ja varusteet

Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä KÄYTTÖ RAJOITETTU TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella. VATI- tehtäviä on vuositason keskimäärin 30–70, vaihtelu alueiden välillä on suurta, esimerkiksi isomman väkiluvun alueilla tehtäviä on luonnollisesti enemmän. VATI- partiot toimivat suurimman osan työajastaan hälytysvalmiudessa samalla tavalla, kuin muutkin valvonta- ja hälytyssektorin partiot, jolloin tehtävät annetaan VATI- partioille hätäkeskuksen kautta. Tästä syystä kaikki vaativien tilanteiden erityisosaamista vaativat tehtävät eivät näy tilastoissa. (VATI 1 & 2 2022).

VATI- ryhmien tarkoitus on tukea perustason poliisitoimintaa sellaisilla tehtävillä, joilla vaaditaan erityistason varusteita ja osaamista esimerkiksi ryhmätoiminnan osalta sekä valmistella valmiusyksikölle annettuja tehtäviä ja avustaa valmiusyksikköä niiden tehtävien hoitamisessa. Lisäksi VATI-ryhmien tulee osallistua poliisilaitosten voimankäytön koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen. (POL-2018-12133.)

Tyypillisimpiä VATI- tehtäviä ovat kohdehenkilön tai -henkilöiden kiinniotot erilaisista ympäristöistä, esimerkiksi asunnoista tai ajoneuvoista. Myös erilaiset turvaamis-, tiedustelu- ja tarkkailutehtävät ovat tavanomaisia VATI- tehtäviä. Näistä esimerkkejä ovat suurten riskien rakennusten valvonta ja tarkkailu, oikeudenkäyntien turvaamistehtävät erityisesti järjestäytyneessä rikollisuudessa toimiville kohdehenkilöille ja yleisötapauksien turvaaminen hätäsuunnitelmavalmiudessa esimerkiksi arvokisojen tai muiden suurten yleisötapauksien aikana. (VATI 1 & 2 2022.)

VATI- ryhmillä on pyrkimys yhdenmukaiseen toimintaan ja varustukseen valtakunnallisesti, jotka ovat määräysten mukaiset. Tavoitteessa on onnistuttu hyvin yhtenäisen, Poliisiammattikorkeakoululla järjestettävän koulutuksen ja vuosittaisten tasotarkastusten myötä. Alueelliset erot syntyvät lähinnä erilaisten toimintaympäristöjen vuoksi, esimerkiksi vesistöjen, laivaliikenteen tai suurten maastoalueiden myötä. Yhtenäisen koulutuksen ja tasotarkastuksen vuoksi osaamisen taso VATI-ryhmissä on korkea myös valmiusyksikköön verrattuna. Voimankäytön koulutus on niin laadukasta jo perustasolla Poliisiammattikorkeakoulussa, että se kestää hyvin kansainvälisen vertailun. (VATI 1 & 2 2022.)

VATI- ryhmien työnkuvaan kuuluvat taitotasoa kehittävät ja ylläpitävät harjoitukset määräyksen mukaisesti. Peruskurssin jälkeen VATI- ryhmäläiset käyvät jatkokurssin. (Vati 1 & 2 2022.) Opinnäytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella. Harjoituksia voi olla myös yhteistoimintana esimerkiksi Valmiusyksikön, TEMS:in eli taktisen ensihoidon tai koiranohjaajien kanssa. Lisäksi VATI- ryhmäläisten tulee harjoittaa itseohjautuvasti ammuntaa ja fyysistä kuntoa työvuorojen ohessa, kuten kaikkien poliisimiesten. Laajan koulutuksen

myötä kaikkien VATI- ryhmäläisten pitäisi kyetä tarpeen tullen työskentelemään tilannejohtajana. (POL-2018-12133.)

VATI- ryhmiin verrattuna valmiusyksiköllä on vuositasolla huomattavasti enemmän harjoituspäiviä, jolloin he eivät ole hälytysvalmiudessa. VATI- ryhmäläisten tehtäväkenttä on laajempi kuin valmiusyksikön, koska VATI- ryhmät tekevät jatkuvasti valvonta- ja hälytyssektorin töitä. Tavallinen keikanajo on koettu hyväksi harjoitteluksi VATI- tehtäviä varten. VATI- partio on monesti ensimmäinen partio tapahtumapaikalla, joten tilanteita ja keikkoja on paljon ja kokemus karttuu sen ansiosta. (VATI 1 & 2 2022.)

VATI-ryhmäläisen tulisi sitoutua työskentelemään ryhmässä vähintään viisi vuotta. Operaattoriuran pituus vaihtelee yksilöiden välillä suuresti, vanhimmat VATI- ryhmään valitut ovat olleet 44-vuotiaita ja vanhimmat VATI- ryhmissä työskentelevät ovat yli 50-vuotiaita. Terveysten ja motivaation pitää olla koko operaattoriuran ajan kunnossa, jotta voi työskennellä VATI- ryhmässä ja läpäistä vuosittaiset tasokokeet. (VATI 1 & 2 2022.)

6 NAISTEN OSUUS VALMIUSYKSIKÖSSÄ JA VATI- RYHMISSÄ

Naisten osalta kiinnostusta VATI- ryhmiin hakeutumiseen on ollut vähän, eikä naisia ole käynyt toistaiseksi pääsykokeissa tai osallistunut edes paperihakuun. Syitä naisten vähäiselle kiinnostukselle VATI- ryhmiä kohtaan ei ole selvitetty. Jos joku nainen pääsisi VATI- ryhmään ja toimisi esimerkkinä muille, se voisi lisätä naisten halukkuutta yrittää päästä niin VATI- ryhmiin kuin valmiusyksikköönkin. VATI- kouluttajien mukaan kynnys hakeutua VATI- ryhmään voisi madaltua, jos pääsykokeissa olisi useampia naisia. Toisaalta heidän mukaansa VATI- ryhmissä miesten asenne naisia kohtaan on tasa-arvoinen, ja naiskollegaa kohdeltaisiin samalla tavalla kuin miehiäkin. Myös viiden vuoden sitoutumisvaatimus saattaa mietityttää potentiaalisia naishakijoita, jos suunnitelmassa on esimerkiksi perheen perustaminen. (VATI 1 & 2 2022.)

Naiskollegat voisivat parantaa VATI- ryhmien ryhmädynamiikkaa ja vahvistaa ryhmien osaamista. Ryhmiin toivotaan erilaisia persoonia ja mahdollisimman monimuotoista osaamista. Naispoliisien määrä on vuosien varrella kasvanut, mutta naisia työskentelee valvonta- ja hälytyssektorilla edelleen melko vähän. Kokemus kenttätöistä auttaa VATI- ryhmään hakeutuessa, ja poliisitaktiikan ja voimankäytön osalta koulutusta ja kokemusta karttuu enemmän kuin rikostorjuntasektorilla työskennellessä. Jos naispoliisien osuus kenttäryhmissä kasvaa tulevaisuudessa, voi olla, että osa heistä rohkaistuu hakeutumaan myös erityistoimintayksiköihin. Tällä hetkellä joukkojenhallintatoiminnassa (JOUHA) on jo mukana joitakin naisia. (VATI 1 & 2 2022.)

Valmiusyksikön osalta tilanne on yhtäläinen VATI-ryhmien kanssa. Karhun pääsykokeissa on ollut tähän mennessä vain yksi nainen, ja hän taitaa olla ainoa, joka on hakenut edes paperihaulla valmiusyksikköön. Yksikössä ollaan yhtä mieltä siitä, että naisten hakemattomuuteen voi vaikuttaa aiemmin mainittu esimerkin puute. Naisten mielenkiintoa hakea yksikköön voisi kasvattaa, kun joku näyttäisi edelläkävijänä mallia ja osoittaisi yksikköön pääsyn olevan mahdollista myös naisille. (Valmiusyksikön johtaja, Karhu 3 ja 4 2022.)

Myös valmiusyksikössä miesten asenne naiskollegoita kohtaan on myönteinen ja heitä kohdeltiin tasa-arvoisesti ja avoimesti siinä, missä muistakin kollegoita. Operaattoreiden tärkein ominaisuus on korvien välissä, eikä fyysisissä ominaisuuksissa ja jokainen operaattori on testattu pääsykoeprosesseissa. Yhteistyökyky ja arvot ovat tärkeässä roolissa ja operaattorin tärkeimpiä ominaisuuksia. Suhtautuminen naisiin ja heidän vastaanottamisensa työyhteisöön ei olisi yksikön johtajan mielestä ongelma. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Haasteita naisilla pääsykokeissa menestymiseen valmiusyksikön mukaan ovat nimenomaan lihas- ja maksimivoima sekä kestävyys (Karhu 3 ja 4 2022). Samat haasteet ovat näyttäytyneet myös muissa poliisin erityistoimintayksiköiden pääsyvaatimuksissa, kuten koirapoliisissa. Esimerkiksi Helsingin poliisilaitoksen koirapoliisin rekrytoinneissa ja pääsykokeissa on ollut vuodesta 2010 lähtien joitain naisia. Koirapoliisin kovat fyysiset vaatimukset ovat kuitenkin olleet esteenä yksikön pääsyssä, eikä ole tämän vuoksi naisten osalta onnistunut. (Valmiusyksikön johtaja 2022.) Opin- näytetyöstä on poistettu tekstiä SALASSA PIDETTÄVÄ TL IV JulKL (621/1999) 24.1§:n 5 k perusteella.

6.1 Muiden Pohjoismaiden erityistoimintayksiköiden tilanne poliisissa

Tilanne muualla Pohjoismaissa on samanlainen kuin Suomessa: Ruotsin, Norjan tai Tanskan poliisin erityisyksikössä ei työskentele toistaiseksi naisia. Ruotsin poliisin kansallisen iskujoukon NI (Nationella insatsstyrkan) entisen johtajan Bertil Olofssonin mukaan naisten kautta saataisiin laajempaa osaamista, ja hänen mukaansa parhaat poliisit ovat monesti naisia. Toistaiseksi naiset ovat epäonnistuneet valintaprosessissa fyysisissä kokeissa erityisesti voiman ja kestävyysosalta (Rothstein 2016). Valmiusyksikön johtaja kertoo, että valmiusyksikön viimeisimmän tiedon mukaan Ruotsissa on ollut karsivalla kurssilla yksi nainen. Hänen fyysiset ominaisuutensa olisivat olleet riittävät, mutta muilta osin ei ilmeisesti. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Norjassa naispoliiseja toivottaisiin poliisin erityistoimintayksiköihin Beredskapstroppeniin. Erityistoimintayksikköjen pääsykokeeseen osallistuneista oli vuonna 2021 3 % naisia, kun tavoite olisi, että hakijoista 5–10 % olisi naisia. Suurimpana kynnyksenä naisten sisäänpääsulle nähdään fyysiset

vaatimukset. Pääsykokeessa mitattavia ominaisuuksia on kuitenkin paljon fyysisten ominaisuuksien lisäksi, kuten stressin käsittely, ryhmässä toimiminen ja motivaatio. Nämä ominaisuudet ovat sukupuolineutraaleja, kertoo poliisipäällikkö Esper Halvorsen Politiforumin haastattelussa. Naisopiskelijoiden osuus viime vuonna Norjan poliisiakatemiassa aloittaneista on 60 %, minkä toivotaan aikanaan lisäävän erityistoimintayksiköihin hakevien naisten määrää. Halvorsen uskoo, että naiset pärjäisivät hyvin erityistoimintayksiköissä. (Inderhaug 2022).

Norjan armeijassa on vuonna 2014 perustettu erikoisoperaatiojoukkojen (NORSOF) naispuolinen erikoisjoukkojen yksikkö Jegertroppen, jonka pääpainopisteenä on erityistiedustelu taajamissa ja niiden ympäristössä. Jegertroppen on maailman ensimmäinen naispuolinen erikoisjoukkojen yksikkö, joka luotiin alun perin pilottiohjelmana ja on myöhemmin vuonna 2017 julistettu menestyneeksi (Williamson 2021). Jegertroppenin pääsyvaatimukset eivät eroa merkittävästi vastaavista miesten erikoisjoukkojen pääsykokeista, ja naisia koulutetaan samalla tavalla kuin miehiä, kerrotaan Mariah Loukoun tutkimusartikkelissa *How Can the United States Move toward Gender-Neutral Special Forces?: Lessons from the Norwegian Military* (Loukou 2020.)

Valmiusyksikön johtajan mukaan Norjan valmiusyksikössä Deltassa tehdään tällä hetkellä tutkimustyötä juuri naisten rekrytoinnista yksikköön. Tutkimuksessa selvitetään, miksei naisia ole yksikössä ja sen pohjalta he tekevät vakavasti kartoitusta. (Valmiusyksikön johtaja 2022.) Norjan tutkimus on edennyt siihen, että viime rekrytoinnissa on lähetetty tietyn ikäryhmän naispoliiseille kutsu Deltan testeihin, jos heillä on kiinnostusta. Kutsu ei tuottanut toivottua tulosta ja sekä ilmoittautuneita, että osallistujia oli aika laihosti. Yksikön johtajan mukaan tähän löytyisi yksi tehokeino: naisille järjestettäisiin omat testipäivät, eikä testejä pidettäisi miesten kanssa samaan aikaan. Lähtökohtaisesti osallistuminen miesten kanssa samoihin testeihin voisi olla kynnyskysymys. Tätä ei ole vielä kokeiltu, mutta kokeilu on tulossa seuraavissa Norjan rekrytoinneissa. Edelleen on ratkomatta kysymys, mitkä tehtävät valmiusyksikössä olisi naisille. Mutta asia on esillä ja jos Norjassa löydetään urauurtava löytö, niin se on varmasti nopeasti Suomessakin. Yksikön johtajan mielestä asia on päivän polttava. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Muiden pohjoismaiden lisäksi myös Suomessa on havaittu naisten tarve puolustusvoimien erikoisjoukkoihin, josta vastaa uusi erikoisjoukkoreservi. Utin jääkäriyrykmentti aloitti tammikuussa 2021 kokeilun, joka oli suunnattu vain naisille. Utin jääkäriyrykmentin esikuntapäällikkö Jussi Kososen mukaan, naisissa on potentiaalia, joka on hyödynnettävissä erikoisjoukkojen tarpeisiin ja heillä on paremmat edellytykset vuorovaikutukseen (Yle 14.4.2021).

Maavoimien esikunnan johto kertoo sähköpostissa, että Erikoisjoukkoreservihaun tarkoituksena oli laajentaa sekä sotilaallisen kriisinhallinnan että poikkeusolojen reserviä naisten osalta osana Puolustushallinnon Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa. Toimintaohjelma juontaa juurensa

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmasta 1325, jossa pyritään lisäämään naisten osuutta kriisinhallinnan eri tehtävissä. Projektin tarkoituksena ei kuitenkaan ollut rekrytoida naisia Puolustusvoimien erikoisjoukkoihin virkanaisiksi ja valintakoe ei ollut täysin sama, kuin erikoisjoukkokoulutuksen valintakoe. (Maavoimien esikunnan johto 2023.)

7 TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Valmiusyksikkö Karhun johtajan mukaan tällä hetkellä naisten osalta valmiusyksikköön hakemisessa kynnys on korkea varmasti senkin osalta, ettei ole ketään, joka olisi näyttänyt mallia. Kukaan ei ole vielä näyttänyt esimerkkiä ja yksin on korkea kynnys lähteä yrittämään pääsykokeisiin. Valmiusyksikköön hakeminen ja sinne pääseminen vaatisi ainoastaan uranuurtaja- naisia, jotta muutkin naiset rohkaistuvat kokeilemaan. Naisten rekrytointi on myös resurssikysymys. Operaattoreita voi olla vain tietty määrä ja siksi kaikki ovat ”multi purpose” -tekijöitä, eli kaikki osaavat kaikkea. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

VATI- toiminnassa jaetaan valmiusyksikön johtajan näkemys siitä, että tarvittaisiin esimerkin näyttäjäksi se ensimmäinen nainen, joka pääsee VATI- ryhmään. Tämä lisäisi todennäköisesti naisten mielenkiintoa VATI- ryhmiä kohtaan, kun nähtäisiin, että naisten on mahdollista päästä ryhmään. Samaa mieltä valmiusyksikön johtajan kanssa ollaan myös siitä, että VATI- ryhmässä ei ole resurssiyistä mahdollista eriyttää tehtäviä tai muuttaa pääsykoetta siten, että naisten olisi helpompi päästä koulutukseen ainakaan lähitulevaisuudessa. Ryhmän toiminnan lähtökohtana on se, että kaikki operaattorit kykenevät suoriutumaan kaikista vaadittavista tehtävistä yhdenmukaisesti, ja tämä haluttaisiin myös säilyttää. Yhdenmukaiset pääsyvaatimukset ja osaamisen taso nähdään myös tärkeänä tasa-arvotekijänä, koska jos naiset pääsisivät pääsykokeissa tai työtehtävillä miehiä helpommalla, he saattaisivat kokea olevansa mieskollegoita ”huonompia” tai muuten eriarvoisessa asemassa. (VATI 1 & 2 2022.)

Valmiusyksikössä ollaan samaa mieltä siitä, että toimintayksikön kannalta jokaiselle pitäisi olla sama polku ja sen vuoksi naishakijoiden rekrytointia ei ole toistaiseksi yritetty edistää valmiusyksikön osalta. Tällä hetkellä ei ole mahdollista jakaa tehtäviä kuormittavuuden tai sukupuolen mukaan. Jotta tällaista jakoa voitaisiin tehdä, se vaatisi lisäresursseja. (Karhu 3 & 4 2022.) Yksikön johtajan mukaan Poliisihallitukselle on välitetty tietoa, että tähän asiaan kannattaisi alkaa perehtyä ja että Ruotsista on mahdollista saada siihen mallia. Erilaisiin toimenpiteisiin naisten rekrytointin osalta olisi syytä alkaa valmistautumaan. On kuitenkin otettava huomioon myös se, että valmiusyksikön toiminta on vain murto-osa koko poliisityöstä. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Yle uutisoi vuoden 2022 marraskuun lopussa, että Poliisiammattikorkeakoululla on vaikeuksia saada päteviä hakijoita, ja valintaprosessin läpäisevien määrä on vuonna 2022 romahtanut. Koulutukseen tulijoiden lukumääräksi tavoitellaan vuositasolla 400 uutta opiskelijaa, mutta tavoitteesta oli jääty yli sadan oppilaan verran, eli jopa neljänneksen. Jos opiskelijamäärää ei saada kasvatettua, poliiseista voi syntyä pulaa neljän, viiden vuoden päästä. (Yle 24.11.2022.)

Artikkelissa Poliisiammattikorkeakoulun opintoasioiden päällikön, ylikomisario Jyrki Haapalan mukaan hakijat tulevat kokeisiin liian kevyesti valmistautuneina. Naisten osuus hakijoista ja hyväksytyistä opiskelijoista on noin kolmannes, korkeimmillaan vuonna 2021 se on ollut lähes 50 prosenttia. Poliisiammattikorkeakoulu ei kuitenkaan aio laskea sisäänpääsyvaatimuksia, vaikka valittujen määrä on laskenut roimasti. Rehtori Marko Laitinen kertoo Ylen artikkelissa, että valintaperusteiden muuttamisesta on käyty keskustelua sekä Poliisiammattikorkeakoulun sisällä että poliisissa laajemmin. Valintakokeella halutaan varmistaa, että kaikki koulutukseen valittavat täyttävät poliisityöltä vaadittavat kriteerit niin henkisen kuin fyysisen puolen soveltuvuuden osalta. Laitisen mukaan kriteerit täyttävien hakijoiden laskeva trendi on huolestuttava. (Yle 25.11.2022.)

Valmiusyksikön mukaan naispoliisien kasvava määrä ei ole toistaiseksi vaikuttanut Karhun rekrytointiin, eikä muutosta ole ainakaan vielä näköpiirissä. Karhuun hakevat ovat kuitenkin marginaaliporukkaa, jonka vuoksi muutokselle ei ole vielä näyttäytynyt tarvetta. Karhuun hakevat tietävät mihin hakevat, ja että kuntovaatimukset ovat kovat. Vielä riittää potentiaalisia hakijoita. Ne, jotka hakevat, tietävät testit ja sen, että pitää olla kunnossa. (Karhu 3 & 4 2022.) VATI- toiminnassa naispoliisien määrän kasvamisella ei ole toistaiseksi nähty vaikutusta VATI- pääsykokeisiin hakeutuvien määrään tai laatuun. Odotettavissa on, että se tulee jollain aikavälillä vaikuttamaan asiaan. Tällä hetkellä VATI-koulutuksen hakijoiden taso on korkea, eikä sen nähdä laskevan lähivuosina. (VATI 1 & 2 2022.)

Valmiusyksikön johtaja näkee mahdollisena muuttaa tulevaisuudessa pääsyvaatimuksia muihin valmiusyksikön tehtäviin, kuten yksikön omaan tekniseen ryhmään. Ryhmään voitaisiin rekrytoida valmiusyksikön rekrytointin ulkopuolelta, jolloin hakija ei tulisi operaattoriksi. Tällä hetkellä ryhmään on vielä sama rekrytointiprosessi kuin valmiusyksikön operaattoriksi. Teknisessä ryhmässä tapahtuu parhaillaan esimerkiksi eläköitymistä, joten seuraavan haun yhteydessä yksikön on reagoitava ja haettava paikkoja pelkästään tekniseen ryhmään. Tällöin hakijan ei tarvitse suorittaa valmiusyksikön hakuprosessin kautta. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Valmiusyksikön johtajan mukaan teknistä osaamista tarvitaan nykyään entistä enemmän. Myös ihmisen omaksumisen määrä tulee jossain vaiheessa vastaan, kun operaattorin pitää osata breaching- toimintaa, laivatoimintaa sekä useita muita toimintataitoja. Ihminen ei vain pysty omak-

sumaan määräänsä enempää, joten teknistä osaamista ei vaadita operaattorilta paljon. Kaikki tämän hetken teknisen ryhmän työntekijät ovat tulleet normaalin valmiusyksikön rekrytoinnin kautta ja ikääntyessään ovat siirtyneet operaattoreista tekniseen ryhmään. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Valmiusyksikössä ollaan yhtä mieltä siitä, että naisten mahdollisuus päästä valmiusyksikkö Karhuun on ajankohtainen kysymys, ja se on ollut valmiusyksikössä aiemminkin keskustelun aiheena. Valmiusyksikköjen päälliköiden yhteistyöverkosto Atlaksessa sekä Pohjoismaiden valmiusyksiköiden päälliköiden kanssa on käyty hiljattain keskustelua naisten rekrytoinnin osalta. Valmiusyksikön johtajan mukaan viimeisin valmiusyksiköiden johtajien tapaaminen on ollut Norjassa, jonka lisäksi myös Islannissa asia on noussut pintaan. Valmiusyksikön johtajan mukaan Poliisihallituksen ja Sisäministeriön pitäisi ennakoida poliisin tulevaisuuteen vaikuttavia tekijöitä, kuten naispoliisien määrän kasvamista ja poliisiksi hakevien määrän laskua ja fyysisen suorituskyvyn heikkenemistä Ruotsin tavalla, ja ryhtyä asian suhteen toimenpiteisiin, koska poliisissa käynnissä olevat muutokset voi aiheuttaa ongelmia tulevaisuudessa. (Valmiusyksikön johtaja 2022.) Karhu 3:n ja 4:n mukaan Valmiusyksikkö on käynyt keskustelua Poliisihallituksen poliisiylitarkastajan kanssa naisten rekrytoimiseen liittyen, mutta valmiusyksikössä ei olla tietoisia Poliisihallituksen suunnitelmista asian edistämisen suhteen. Poliisihallituksessa kuitenkin seurataan aktiivisesti muita Pohjoismaita, kuten Norjan ja Islannin tilannetta. (Karhu 3 & 4 2022.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Valitsimme opinnäytetyöhömme kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, sillä opinnäytetyön aiheen arkaluontoisuuden takia kirjallista aineistoa ei ole juurikaan saatavilla. Tutkimusaiheestamme ei ole julkista tietoa saatavilla, eikä aiheesta ole aiemmin tehty muita tutkimuksia. Tarvitsemamme tutkimusaineisto on suurelta osin salassa pidettävää ja hankittavissa ainoastaan haastatteleamalla valmiusyksikössä ja VATI-ryhmissä työskenteleviä henkilöitä. Tämän vuoksi opinnäytetyömme on salainen, ja siitä on tehty erillinen, julkinen versio, josta salassa pidettävät osat on jätetty pois. Opinnäytetyö on tehty laadullisena haastattelututkimuksena. Työtä varten on haastateltu viittä VATI-ryhmässä tai valmiusyksikössä työskentelevää aiheen asiantuntijaa. Tutkimuslupien mukaisesti huolehdimme opinnäytetyössämme siitä, että haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu opinnäytetyöstä ilmenevien tietojen perusteella.

8.1 Aineiston keruu

Haimme maaliskuussa 2022 tutkimuslupaa Helsingin poliisilaitokselta Valmiusyksikköä koskevia haastatteluita varten. Syyskuussa 2022 haimme tutkimuslupaa Poliisiammattikorkeakoululta VATI-toimintaa koskevien haastatteluiden osalta, lupaa hakiessa olimme jo pyytäneet tiettyjä henkilöitä

haastateltavaksi. Molemmissa hakemuksissa anoimme lupaa tarkastella Sisäministeriön antamaa määräystä Valmiusyksikön toiminnasta, mutta sitä meille ei myönnetty aineiston turvaluokitustason vuoksi. Tutkimuslupa (POL-2022-47707) myönnettiin Helsingin poliisilaitokselta huhtikuun 2022 lopussa ja tutkimuslupa Poliisiammattikorkeakoululta (POL-2022-110619) myönnettiin lokakuun 2022 lopussa.

Valmiusyksikköä koskevan tutkimusluvan yhteydessä meille määrättiin Helsingin poliisilaitokselta vastuushenkilö sekä yhteyshenkilö, joihin olimme yhteydessä haastatteluiden järjestämiseksi. Rekrytoimme haastateltavat valmiusyksiköstä tämän yhteyshenkilön kautta ja sovimme heidän kanssaan haastatteluajat. Valmiusyksikön johtajan haastattelu toteutettiin lokakuussa 2022, ja Karhu 3:n ja 4:n ryhmähaastattelu tehtiin syyskuussa 2022, molemmat haastattelut tehtiin valmiusyksikön tiloissa Helsingissä. Lähetimme teemahaastattelun kysymykset haastateltaville etukäteen.

VATI- toimintaa koskevien haastatteluiden osalta olimme etukäteen tiedustelleet pitkän aikaa VATI-toiminnassa mukana olleiden henkilöiden mielenkiintoa osallistua opinnäytetyöhömmä haastateltavina asiantuntijoina. Kun nämä henkilöt – VATI 1 ja 2 - lupautuivat haastateltaviksi, haimme tutkimuslupaa Poliisiammattikorkeakoululta juuri heidän haastattelemistaan varten. Sovimme tutkimusluvan saatuaamme heille ryhmähaastatteluajan marraskuulle 2022, ja heillekin lähetimme haastattelukysymykset etukäteen. Haastattelu toteutettiin Poliisiammattikorkeakoululla Tampereella.

Haastatteluja varten valmistelimme Karhulle ja VATI-ryhmille omat haastattelurungot, joissa molemmissa oli neljä erilaista teemaa ja teemoihin liittyvät kysymykset. Teemat ja kysymykset olivat molemmissa haastatteluissa samat, mutta kumpaankin yksikköön sovitettuna. Haastattelukysymyksien ajatuksena oli ennemmin saada aikaan avointa keskustelua, kuin esittää määrätyssä järjestyksessä suunniteltuja kysymyksiä. Haastattelurungot ovat opinnäytetyön liitteinä 1 ja 2.

Kaikki kolme haastattelua järjestettiin kahden ja puolen kuukauden aikana. Aineiston salassa pidettävyyden vuoksi emme äänittäneet haastatteluja, vaan haastattelut kirjattiin käsin paperille ja turverkossa olevan tietokoneen omalle K-asemalle Word-tiedostona. Aineiston käsittely on tapahtunut turverkosta käsin. Jokaisen haastattelun jälkeen syvennyimme keräämäämme aineistoon tarkemmin ja jäsentelimme saamamme vastaukset ennalta määriteltyjen teemojen mukaisesti.

8.2 Aineiston analysointi

Kolmesta haastattelusta saimme kerättyä runsaasti aineistoa ja avoimen keskustelun kautta myös sellaista tietoa ja näkemyksiä, joita emme olleet ottaneet huomioon haastattelukysymyksiä suunnitellessamme. Kaikilla haastateltavillamme on monipuolinen ja pitkä kokemus valmiusyksikössä tai

VATI-ryhmissä työskentelemisestä, jonka pohjalta he toivat hyvin kattavasti omat mielipiteensä ja tietämyksensä aihepiiristä.

Aineiston analysoinnin aloitimme teemoittelulla ja analysoimme haastatteluaineistoa suhteessa saamaamme kirjalliseen materiaaliin. Aluksi kirjasimme saaduista vastauksista yhteenvedon, jonka jälkeen tyypittelimme teemoittelun ohella jokaiselta haastateltavalta saadut vastaukset määrittelemiemme kysymyksien mukaan järjestyksessä omiksi ryhmiksi. Haastatteluista kerätyn aineiston ja kirjallisen materiaalin välistä suhdetta toisiinsa analysoitiin keskittyen tiedon yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin.

Analyysivaiheen jälkeen siirryimme kirjoittamaan varsinaista opinnäytetyötä ja siirsimme saadut tulokset analyysineen työhön. Valitsemastamme tutkimusaiheesta ei ole aiemmin tehty tutkimusta, jonka vuoksi emme ole pystyneet vertaamaan työssämme analysoimaamme tietoa suhteessa tutkittuun tietoon. Tulokset ja tulosten analysointi on tehty puhtaasti haastatteluista kerätystä aineistosta suhteessa olemassa olevaan kirjalliseen materiaaliin. Kirjallinen materiaali perustuu Poliisihallituksen ohjeisiin ja määräyksiin sekä kirjalliseen aineistoon valmiusyksikkö Karhun ja VATI-ryhmien toiminnasta yksiköiden perustamisesta lähtien. Haastattelut kävimme vielä lopuksi kertaalleen läpi varmistaaksemme, että kaikki tärkeä on työssä mainittu.

9 TULOKSET

Valitsemamme tutkimusmenetelmän avulla saimme kerättyä valtavan määrän informatiivista ja tärkeää tietoa tutkittavaan aiheeseen. Haastateltavien näkemykset aiheesta olivat yhtäläisiä ja tieto yksiköiden toiminnasta vastasi kirjallista aineistoa, jonka olimme keränneet tietopohjaksi ennen haastatteluja. Tässä luvussa olemme koonneet saadut vastaukset fyysisiin vaatimuksiin, pärjäisikö nainen erityistoimintayksiköissä ja hakijamäärien riittävyteen tulevaisuudessa.

9.1 Fyysisten vaatimusten perusteet valmiusyksikössä ja VATI-ryhmissä

Valmiusyksikössä toimivan operaattorin toimenkuvaan kuuluvista tehtävistä fyysisesti vaativimpia ovat muun muassa evakuointi ja laivaan kiipeäminen. Jokaisen operaattorin pitäisi pystyä suoriutumaan kaikista valmiusyksikön tehtävistä. Haastattelussa pohdittiin, onko tehtäviä mahdollista eriyttää niin, että kaikkien operaattoreiden ei tarvitsisi suoriutua fyysisesti kaikkein raskaimmista tehtävistä. Haastateltavien mukaan koko valmiusyksikön rakenteen pitäisi muuttua, jotta kaikkien operaattoreiden ei tarvitsisi enää tehdä kaikkea, mikä on myös resurssikysymys. Tällä hetkellä rakenteen muutokselle ei ole tarvetta, eikä sellaista ole haastateltavien mukaan hetkeen näköpiirissä. (Karhu 3 & 4 2022.)

Valmiusyksikössä ja VATI- ryhmissä ollaan yhtä mieltä siitä, ettei fyysisistä testeistä luopuminen ei tule kysymykseen. Jotta fyysisiä testejä voitaisiin muokata erilaisiksi, molempiin erityistoimintayksiköihin tarvittaisiin lisäresursseja mahdollistamaan rakennemuutoksia niin, ettei jokaisen operaattorin tarvitse suoriutua kaikista tehtävistä. Jos työtehtäviä olisi esimerkiksi pelkkään tiedusteluun, eikä kaikkien tarvitsisi olla kykeneviä kilpimiehen roolissa fyysisesti vaativalla tehtävällä, tällöin fyysisistä testejä voitaisiin muuttaa. Jos operaattoriksi otettaisiin ohituskaistaa pitkin ilman samoja suorituskykyvaatimuksia kuin muilla, ei se olisi hakijallekaan mukavaa. (Valmiusyksikön johtaja 2022, VATI 1 & 2 2022.)

Valmiusyksikön yhtenä valintakokeen fyysisenä testinä on 80 kilon sotilaspenkki. Valmiusyksikön mukaan sotilaspenkillä testataan yleiskuntoa ja yleisvoimatasoa, kuten muillakin testien osa-alueilla. Fyysisesti hyvässä kunnossa oleva henkilö kestää stressaavissa tilanteissa paremmin toimintakykyisenä kuin heikkokuntainen. Sama kuntotesti on ollut yksikössä jo pitkään, mutta siihen on tulossa pieniä muutoksia tulevaisuudessa, jotta se testaisi paremmin valmiusyksikössä työskentelyssä vaadittavia asioita. (Karhu 3 & 4 2022.)

Voisiko naisille olla mahdollista kehittää kevyempiä varusteita? Valmiusyksikössä ja VATI- ryhmissä vastataan, että jos kevyempiä suojaavuudeltaan tarpeeksi hyviä varusteita on saatavilla, ne halutaan luonnollisesti myös miesten käyttöön. Etenkin valmiusyksikkö on aktiivisesti mukana testaamassa ja kehittämässä varusteita paremmiksi ja soveltuvammiksi. Valmiusyksikön johtaja kertoi haastattelussaan, että valmiusyksikkö tekee paljon yhteistyötä Puolustusvoimien kanssa varusteiden testaamisen ja myös valmiusyksikköön rekrytoimisen suhteen, siten myös naisten rekrytoimisen osalta yhteistyö Puolustusvoimien kanssa voisi olla järkevää (Valmiusyksikön johtaja 2022). Vuosien aikana varusteet ovat muuttuneet kevyemmiksi ja paremmin suojaaviksi. Esimerkiksi rynnäkökilpi on nykyään kevyempi kuin ennen ja taktiseen liiviin on tulossa muutoksia. (Karhu 3 & 4 2022, VATI 1 & 2 2022.)

9.2 Pärjäisikö nainen poliisin erityistoimintayksikössä?

Haastatteluiden perusteella naisten toivottaisiin hakeutuvan valmiusyksikköön ja VATI- ryhmiin. Fyysiset vaatimukset ovat naisille vielä haastavampia kuin miehille, mutta etenkin VATI- ryhmien osalta täysin mahdolliset läpäistä. Muut vaatimukset, kuten psyykkiset testit, ampumataito, ryhmätoiminnan ja taktiikan osaaminen, ovat yhtä haastavia miehille ja naisille. Pääsykoetestien tarkoituksena on testata, riittääkö hakijan toimintakyky valmiusyksikössä tai VATI- ryhmässä työskentelymiseen, joten jos hakija läpäisee testit, hänellä on edellytykset suoriutua vaadittavista työtehtävistä.

Naisille hakuprosessin suurimmaksi haasteeksi arvioidaan sekä valmiusyksikössä että VATI-ryhmissä lihas- ja maksimivoima ja kestävyysominaisuudet. Etenkin ylävartalon voimaa vaativat testit ja työtehtävät voivat muodostua naisille kynnykseksi pääsykokeissa etenemiselle. Valmiusyksikössä ja VATI-ryhmissä operaattorin toimenkuvaan kuuluu fyysisesti vaativia tehtäviä, kuten kiipeämistä, kantamista ja evakuointia. Jokaisen operaattorin pitäisi pystyä suoriutumaan kaikista tehtävistä ja evakuoimaan kuka tahansa kollegoistaan. Evakuoinnissa haasteeksi voi muodostua se, että evakuoitava voi painaa huomattavasti enemmän kuin sitä suorittava operaattori. Lisäksi varusteet voivat painaa yli 20 kiloa, ja mukana saattaa olla raskaimmillaan 24 kiloa painava suojakilpi. Raskaat varusteet päällä täytyy kyetä myös toimimaan monenlaisissa ympäristöissä, kuten kiipeämään tai laskeutumaan köyttä pitkin. (Karhu 3 & 4 2022, VATI 1 & 2 2022.)

Haastatteluissa pohdittiin, millaisissa tehtävissä naiset voisivat pärjätä miehiä paremmin. Sekä VATI-ryhmät että valmiusyksikkö nostivat esille erilaiset tarkkailutehtävät. Naisista voisi olla hyötyä tarkkailupainotteisissa tehtävissä, esimerkiksi kun pitää uida lähelle tai olla kiinniottovalmiudessa. Kohdehenkilölle nainen on usein pienempi uhka kuin mies, eikä siviilipukuiseen naispoliisiin kiinnitetä niin paljoa huomiota kuin isokokoiseen mieheen. Karhu on ollut ajoittain Keskusrikospoliisin ERY:n kanssa samoilla tehtävillä, joissa on ollut naisia mukana. Valmiusyksikön johtajan mukaan naiset ovat monissa asioissa usein miehiä huoleellisempia ja tarkkaavaisempia, ja naiset omaavat paljon ominaisuuksia, joilla jotkin tehtävät onnistuvat keskivertoa paremmin (Valmiusyksikön johtaja 2022). Naisilla voi olla myös poliisityön kannalta hyödyllistä erikoisosaamista, kuten ensihoito- tai lääkäritaustaa, toki samaa osaamistaustaa löytyy myös miehiltä. (Karhu 3 & 4 2022, VATI 1 & 2 2022.)

9.3 Riittääkö erityistoimintayksiköiden vaatimukset täyttäviä hakijoita tulevaisuudessa?

Valmiusyksikön hakuprosessissa ei olla toistaiseksi huomattu muutoksia hakijoiden osalta poliisikoulutuksen siirryttyä ammattikorkeakouluksi vuonna 2014, mutta hakijoilla on entistä enemmän erilaisia työtaustoja ja aiempia ammattitutkintoja, kuten esimerkiksi ensihoitotaustaa (Karhu 3 & 4 2022). VATI-koulutuksessa poliisikoulutuksen muutos ammattikorkeakouluksi on aiheuttanut positiivisia muutoksia. Koulutettavat ovat omatoimisempia ja suvaitsevaisempia, oppimisen ilmapiiri on muuttunut toverillisemmaksi ja sotilasmainen toimintakulttuuri on vähentynyt (VATI 1 ja 2 2022). Valmiusyksikön johtajan mukaan muutos ammattikorkeakouluksi on vaikuttanut niin, että Poliisiammattikorkeakouluun hakeutuu entistä enemmän sellaisia hakijoita, jotka haluavat tutkijoiksi. Tällä hetkellä se on näkynyt valmiusyksikön rekrytoinnissa hakijamäärän lievänä laskuna. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Naisten määrä poliisissa on lisääntynyt tasaiseen tahtiin, ja esimerkiksi vuonna 2021 poliisikoulutukseen hyväksytyistä 49 % oli naisia (Poliisiammattikorkeakoulu 2022). Voisi ajatella, että kun

naisten määrä poliisissa lisääntyy, joukossa olisi myös enemmän erityistoimintayksiköistä kiinnostuneita potentiaalisia VATI- ryhmiin tai valmiusyksikköön hakijoita. VATI- koulutukseen hakevien määrä on pysynyt tasaisena, ja hakijoiden taso on ollut korkea (VATI 1 & 2 2022). Valmiusyksikön johtajan mukaan Poliisiammattikorkeakouluun hakeutuvien joukko on kokonaisuudessaan muuttunut, ja se vaikuttaa myös valmiusyksikön potentiaalisten hakijoiden määrään. Vaikka naisten määrä poliisissa on nykyään suurempi, niin potentiaalia vaativampiin tehtäviin on koko ajan vähemmän. Nykyään hakijat haluavat työllistyä mieluummin siistiin sisätyöhön, tutkinnan kautta tutkinnanjohtajiksi, kuin kentälle ja sitä kautta erityistoimintayksiköihin. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

Ruotsissa havaittiin jo vuonna 2016, että Ruotsin valmiusyksikköön hakevien määrä on laskenut. Syynä on se, että poliisikouluun hakeutuneet henkilöt eivät ole enää halukkaita sitoutumaan tiettyyn työpaikkaan vuosikausiksi. Se joukko poliisikoulutuksen käyneistä, joka hakee valmiusyksikköön, on vähentynyt tasaista tahtia. Hakijajoukon pienentyessä myös hakukriteerit täyttävä joukko pienenee. Ruotsi avasi vuonna 2021 rekrytoinnin valmiusyksikköön kaikille viranomaisille, eli Tulille, Rajavartiolaitokselle ja poliisille. On mahdollista, että Suomessakin haku valmiusyksikköön tuliaan avaamaan myös muille viranomaisille kuin poliisille. Siinä tapauksessa valmiusyksikköön valittujen muiden kuin poliisitaustaisten operaattoreiden tulisi opiskella operaattorikoulutuksen lisäksi myös poliisin ammatillisia opintoja. Suomen poliisissakin valvonta- ja hälytyssektorille hakeutuva joukko vähenee vuosi vuodelta. Se mitä tapahtuu Ruotsissa nyt, tulee tapahtumaan Suomessa parinkymmenen vuoden sisään. (Valmiusyksikön johtaja 2022.)

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, onko naisten mahdollista päästä Suomen poliisin erityistoimintayksiköihin, valmiusyksikkö Karhuun ja vaativien tilanteiden VATI-ryhmiin. Aiheesta ei ole tehty aiempia tutkimuksia, mutta valitsemamme aihe on ollut valmiusyksikön johtajaa lainataksemme ”päivän polttava”. Haastattelujen kautta onnistuimme keräämään kattavasti tietoa ja asiantuntijoiden näkemyksiä naisten mahdollisuuksista päästä tulevaisuudessa erityistoimintayksiköihin.

10.1 Johtopäätökset ja pohdinta

Haastatteluiden perusteella sekä valmiusyksikössä että VATI-ryhmissä toivottaisiin, että naiset hakeutuisivat näihin yksiköihin. Molemmissa yksiköissä on pohdittu syitä sille, miksi naiset eivät hae niihin, mutta varsinaista selvitystä asiasta ei ole tehty tai suunniteltu. Valmiusyksikössä asiaa on pohdittu syvällisemmin kuin VATI-toiminnassa kenties tiiviimmän yhteyden Poliisihallitukseen tai aktiivisemman kansainvälisen yhteistyön takia. Toisaalta VATI-koulutuksessa pääsyvaatimukset ovat helpommat, joten todennäköisyys sille, että naishakija suoriutuisi niistä, on suurempi kuin valmiusyksikön pääsykokeiden osalta.

Kansainvälisessä sekä kansallisessa tarkastelussa on nähtävissä, että yleinen kiinnostus poliisikoulutusta kohtaan laskee, mikä näkyy poliisikoulutukseen hakeutuvien määrän laskuna ja vaikuttaa pitkällä aikavälillä myös erityistoimintayksiköihin hakeutuvien määrään ja laatuun. Erityistoimintayksiköiden hakijajoukon moninaisuuden ja potentiaalisten hakijoiden määrän kasvattamiseksi naisten rekrytoimiseen panostaminen vaikuttaisi varsin yksinkertaiselta toimenpiteeltä. Naisten osuus poliisikoulutukseen hakeutuvista on kasvanut, ja sitä kautta myös naisten osuus poliisimiehistä lisääntyy tulevana vuosina. On mahdollista, että tämä tulee vaikuttamaan aikanaan erityistoimintayksiköiden hakuprosessiin, mutta toistaiseksi siitä ei ole vielä selkeitä näkemyksiä. Yhtenä mahdollisuutena pidetään Ruotsin mallia avata haku valmiusyksikköön muillekin viranomaisille kuin poliisille.

VATI-ryhmien tai valmiusyksikön pääsyvaatimukset nähdään yksiköissä tarkoituksenmukaisina, eikä niitä olla halukkaita muuttamaan siten, että ne olisivat naisille helpompia. Toisaalta jos yksiköiden resursseja kasvatettaisiin, voisi olla mahdollista, että operaattoreilta ei enää vaadittaisi kaikkien tehtävien hallintaa. Siinä tapauksessa tehtäviä olisi mahdollista eriyttää, ja hakea tehtäviin erilaisin valintamenettelyin ja pääsyvaatimuksin operaattoreita, jolloin osa tehtävistä voisi olla fyysisesti kevyempiä ja siten helpommin saavutettavissa naishakijoille. Erityistoimintayksiköiden käyttämät varusteet ovat ennen kaikkea suojaavia, mutta myös mahdollisimman kevyitä. Naisille ei ole tarpeellista varta vasten kehittää tai hankkia kevyempiä suojavarusteita, koska miehet hyötyvät kevyemmistä varusteista yhtä lailla.

Opinnäytetyöprosessin aikana uutisoitiin runsaasti siitä, että Poliisiammattikorkeakouluun hakee yhä vähemmän ihmisiä, ja fyysiset vaatimukset ovat monelle hakijalle liian kovat. Suomalaisten fyysinen kunto heikkenee kaikissa ikäluokissa. Jos poliisikoulutuksen pääsyvaatimuksena olevia fyysisiä testejä helpotetaan tulevaisuudessa entisestään, voisi ajatella, että opiskelijoiden keskimääräinen fyysinen suorituskyky tulee heikkenemään. Tämä taas pienentää sitä joukkoa, joka voisi suoriutua erityistoimintayksiköiden pääsykokeiden fyysisistä osioista. Toisaalta varmasti tulevaisuudessakin osa ihmisistä harrastaa aktiivisesti urheilua ja on kiinnostuneita hakemaan valmiusyksikköön tai VATI-ryhmiin, ja valmiusyksikön johtajan sanoin valmiusyksikkö ja sinne hakevat ovat vain marginaalinen joukko poliiseista.

10.2 Opinnäytetyöprosessin onnistuminen

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää naisten mahdollisuuksista päästä poliisin vaativampien tilanteiden erityistoimintayksiköihin valmiusyksikkö Karhuun ja VATI-ryhmiin. Tavoitteenamme oli kerätä yksiköiden asiantuntijoilta tietoa erityistoimintayksiköiden toiminnasta ja varusteista, vaadittavista fyysisistä ominaisuuksista, näkemyksiä naisten rekrytoimisesta yksiköihin sekä muiden pohjoismaiden tilanteesta naisoperaattorien suhteen poliisin erityistoimintayksiköissä. Kerätyn aineiston perusteella tavoitteenamme oli löytää keinoja naisten rekrytointiin edistämiseen erityistoimintayksiköihin. Haastattelujen kautta kerätty aineisto vastasi tutkimuskysymyksiimme.

Tutkimusmenetelmänä työssä käytettiin laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jonka avulla onnistuimme mielestämme keräämään kaipaamaanne tietoa tutkittavasta aiheesta. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa pohdimme kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen, eli määrällisen tutkimusmenetelmän yhdistämistä esimerkiksi kyselylomakkeen muodossa. Kyselylomakkeella olisimme selvittäneet naispoliisien kiinnostusta erityistoimintayksiköihin hakeutumiseen ja siihen vaikuttaviin myönteisiin ja negatiivisiin tekijöihin. Kahden tutkimusmenetelmän yhdistämisellä olisimme saaneet laajemmin vastauksia muun muassa siihen, miksi naiset eivät ole hakeneet erityistoimintayksiköihin tai onko siihen halukkuutta. Päätimme kuitenkin tässä tutkimuksessa keskittyä asiantuntijoiden haastatteluihin ja jättää jatkotutkimusaiheeksi sen, olisiko naispoliiseilla kiinnostusta hakeutua erityistoimintayksiköihin.

Valitsemamme opinnäytetyön aihe oli mielestämme hyvin mielenkiintoinen ja ajankohtainen, mikä teki koko opinnäytetyöprosessista erittäin kiinnostavan ja mukaansa tempaavan. Aihe oli mielestämme niin innostava, että jouduimme tarkkaan miettimään, millaisen kokonaisuuden rakennamme ja mihin sen rajaamme. Kokonaisuudessaan koimme onnistuneemme opinnäytetyössä hyvin. Onnistuimme rakentamaan sopivan haastattelurungon tutkimuskysymyksiimme, jonka myötä saimme

luotua toivomaamme avointa keskustelua haastattelujen aikana ja sitä kautta saimme kerättyä tärkeää tietoa työhömmme.

Opinnäytetyötä on tehty pitkällä aikavälillä, ja sen toteutus on sujunut tavoiteaikataulussa. Tavoitteenamme oli tehdä opinnäytesuunnitelma ja tutkimuslupahakemukset mahdollisimman nopeasti, jotta voimme järjestää tarvittavat haastattelut työharjoittelujakson aikana. Tutkimusluvat saimme nopeasti noin kuukauden sisään hakemuksien anomisesta, joka mahdollisti haastattelujen järjestämisen alkuperäisen aikataulun mukaisesti syksylle ja loppuvuodelle 2022. Lopulta aineiston analysointiin ja työn viimeistelyyn jäi hyvin aikaa ja onnistuimme saamaan opinnäytetyömme valmiiksi aikataulussa työharjoittelun aikana kevääseen 2023 mennessä.

10.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tulee olla luotettava, ja luotettavuuden tarkastelu liittyy kerätyn tiedon pätevyyteen ja käyttökelpoisuuteen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi kohdistuu kerättyyn aineistoon, sen analysointiin ja tutkimuksen raportointiin. Luotettavuuden varmistaminen ja sen arviointi on osa tutkimustulosten tarkastelua, joka tulisi ottaa huomioon jo tutkimuksen alkuvaiheessa. Laadullisen aineiston arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota aineiston merkittävyyteen, sen riittävyyteen ja kattavuuteen sekä analyysin arvioitavuuteen ja toistettavuuteen. (Eskola & Suoranta 1998, 215–217.)

Kvalitatiivista tutkimusta ja tutkimusmenetelmiä on kritisoitu luotettavuuskriteereiden hämäryydestä, koska aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia ei voi erottaa yhtä jyrkästi kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen voi toteuttaa paljon vapaammin. (Eskola & Suoranta 1998, 209.) Ihmismuisti on myös rajallinen ja asioita saatetaan kaunistella, joka voi tulla myös ongelmaksi laadullisen tutkimuksen haastatteluissa. Toki tutkija saattaa itse tulkita virheellisesti kerättyä aineistoa analysoidessaan ja tehdä vääriä johtopäätöksiä. Työssämme olemme kuitenkin käyttäneet useita eri lähteitä haastatteluiden lisäksi, mikä parantaa tiedon luotettavuutta. Haastattelujen aikana kirjasimme haastateltavilta saatua tietoa kahdella eri tavalla, toinen kirjoitti turvaverkossa olevalle päätteelle ja toinen kirjoitti käsin paperille. Näiden yhtäläisyyksiä vertailemalla ja analysoimalla pystyimme varmistamaan, että kirjattu tieto vastasi haastateltavien kertomaa, koska haastatteluja ei ollut salassapidon takia mahdollista äänittää.

Aineiston kattavuuden kannalta on vaikea laskea ennakolta riittävän aineiston kokoa, mutta aineistoa ei kuitenkaan kannata ahnehtia liikaa. Analyysin kattavuus tarkoittaa, että tulkintoja ei perusteta satunnaisiin poimintoihin aineistosta. Arvioitavuus taas tarkoittaa, että lukija pystyy seuraamaan tutkijan päättelyä. Toistettavuudella viitataan siihen, että analyysissä käytetyt luokittelu- ja tulkintäsäännöt esitetään niin yksiselitteisesti kuin mahdollista. (Eskola & Suoranta 1998, 215–217.)

Tutkimuksessa olemme käyttäneet tietolähteinä viiden asiantuntijan haastattelua, Poliisihallituksen virallisia määräyksiä sekä erilaisia kirjallisia lähdemateriaaleja tutkimusaiheeseen liittyen. Opinnäytetyön varsinaisessa, salaisessa versiossa on käytetty kirjallisena materiaalina Julia Janssonin vuonna 2022 julkaisemaa kirjaa Valmiusyksikkö Karhu – 1970-luvun salaisesta osastosta 2020-luvun eurooppalaiseksi erikoisjoukoksi, joka kertoo avoimesti Karhun tarinan erityistoimintayksiköiden perustamispäivistä lähtien tähän päivään. Kirja on saatu opinnäytetyötä varten valmiusyksiköltä ennen haastatteluja keväällä 2022. Kyseinen materiaali ei ole julkisesti saatavilla ja siitä kerätty aineisto on jätetty opinnäytetyön julkisesta versiosta pois. Tämän lisäksi perehdyimme Poliisihallituksen määräykseen poliisin vaativien tilanteiden ryhmätoiminnasta (VATI) (POL-2018-12133), sekä tutkimusaiheeseemme liittyviin tutkimusartikkeleihin ja uutisartikkeleihin.

Haastattelujen kautta keräämämme tieto vastasi hyvin muista tietolähteistä keräämäämme aineistoa. Haastateltavien vastaukset ja näkemykset perustuivat pitkälti kokemuksiin erityistoimintayksiköiden työnkuvasta sekä poliisin ohjeistuksiin ja määräyksiin, eikä niinkään omiin mielipiteisiin. Valitsemamme tutkimusmenetelmän avulla saimme kerättyä valtavan määrän informatiivista ja tärkeää tietoa tutkittavaan aiheeseen. Haastateltavien näkemykset aiheesta olivat yhtäläisiä ja tieto yksiköiden toiminnasta vastasi kirjallista aineistoa, jonka olimme keränneet tietopohjaksi ennen haastatteluja.

Kvalitatiivista tutkimusta tehdessään tutkijan tulisi kertoa seikkaperäisesti tekemistään ratkaisuisista raportissaan. Tutkimusratkaisujen reflektointi kannattaa aloittaa jo tutkimusaiheen valinnasta, ja jatkaa arviointia koko prosessin - tutkimusongelman kehittelyn, aineistonkeruun, luokittelun, tulkinnan ja raportoinnin - läpi. Tutkimukseen perustuva näkemys on erotettava henkilökohtaisesta mielipiteestä. Lisäksi lukijan tulee saada raportin perusteella käsitys siitä, miten tieto on hankittu ja miten luotettavasta tiedosta on kysymys. Tutkimuksessa on pyrittävä tuomaan esille mahdollisimman avoimesti ja selvästi se, miten tieto on hankittu, mitä menetelmiä tutkimuksessa on käytetty ja miten aineisto on analysoitu. (Eskola & Suoranta 1998, 251.) Koko tutkimusprosessi on kuvattu tarkasti ja seikkaperäisesti luvussa kahdeksan, jossa kuvaillaan tutkimuksen toteuttaminen kokonaisuudessaan, kun taas tutkimuksen tulokset käydään läpi yhdeksännessä luvussa.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää naisten mahdollisuudet päästä erityistoimintayksiköihin. Kuten jo ennakkotiedossa oli, fyysiset vaatimukset ovat naisille suurin este läpäistä pääsyvaatimukset. Toisaalta vain yksi nainen on koskaan hakenut valmiusyksikkö Karhuun ja VATI-ryhmiin ei yksikään, joten emme voi varmuudella tietää, onko fyysiset vaatimukset naisille todella este erityistoimintayksiköissä työskentelemiselle. Haastattelujen avulla onnistumme keräämään arvokasta tietoa aiheesta, joka vastasi tutkimuskysymyksiimme. Naisten on mahdollista päästä erityistoimintayksiköihin siinä missä miestenkin, mutta se vaatii määrätietoista harjoittelua. Tulevaisuudessa voitaisiin

mahdollisesti tehdä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa naisten rekrytoinnin osalta. Tutkimuksen tulokset antoivat myös ideoita jatkotutkimusaiheille, esimerkiksi kiinnostaako naispoliiseja hakeutua fyysisesti vaativampiin tehtäviin, tai vaikuttaako pitkäaikainen sitoutuminen erityistoimintayksiköissä työskentelemiseen naisten kiinnostukseen hakeutua niihin. Mielestämme tutkimus on onnistunut asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen tavoitteisiin nähden.

Tutkimukseen osallistuneilta haastateltavilta kysyimme jokaiselta suostumuksen haastatteluun, johon he osallistuivat vapaaehtoisesti. Haastattelut sovittiin sähköpostitse ja ne järjestettiin Helsingin poliisilaitoksella valmiusyksikön omissa tiloissa ja Tampereella Poliisiammattikorkeakoulun tiloissa siten, että niistä ei aiheutunut haittaa haastateltavien virkatehtävien hoitamiselle. Tutkimuslupien mukaisesti huolehdimme opinnäytetyössämme siitä, että haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu opinnäytetyöstä ilmenevien tietojen perusteella, eikä kukaan haastateltavista ole tunnistettavissa opinnäytetyöstä välittömästi tai välillisesti.

Opinnäytetyön molemmat versiot, salainen ja julkinen, on ennen työn julkaisemista lähetetty haastateltaville tarkistettavaksi työn sisällön oikeellisuuden varmistamiseksi. Haastateltaville annettiin mahdollisuus antaa palautetta ja korjausehdotuksia ennen työn viimeistelyä. Näin varmistettiin, että haastatteluissa ei ole tapahtunut väärinymmärryksiä, ja että haastateltavien mielestä anonymiteetti toteutui.

Työhön keräämämme aineisto on säilytetty koko työn ajan turvaverkossa tutkijoiden omilla K-asevilla Word-tiedostona. Haastatteluissa ei käytetty äänitysmahdollisuutta aiheen arkaluontoisuuden vuoksi, vaan haastatteluiden aikana vastaukset kirjattiin verkosta irti olevalle tietokoneelle sekä käsin paperille. Tämän jälkeen haastattelujen kautta kerätty aineisto koottiin turvaverkossa olevalle työkonelle. Heti opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kerätty aineisto hävitetään asianmukaisesti poistamalla tiedostot K- asemilta ja hävittämällä käsin kirjattu materiaali tietoturvaroskiin. Työn julkinen versio tulee saataville Theseus- järjestelmään, ja salainen versio Poliisiammattikorkeakoulun kirjaamoon, josta työn voi saada luettavaksi vain tutkimusluvalla.

10.4 Jatkotutkimus

Opinnäytetyömme aihetta ei ole tutkittu Suomessa aiemmin. Myöskään muualla maailmassa vastaavaa tutkimusta ei ole juuri tehty. Aihe on kuitenkin varsin ajankohtainen, ja sitä olisi syytä tarkastella Suomen poliisin näkökulmasta lähitulevaisuudessa, koska naispoliisien määrä on kasvanut niin paljon viime vuosina. Valmiusyksikön johtajan mukaan Poliisihallitus on tiedustellut naisten rekrytoinnin tilaa valmiusyksiköltä. Ruotsissa ja Norjassa vastaava aihe on ollut esillä niin poliisissa kuin mediassakin.

Olemme opinnäytetyöprosessin aikana pohtineet syitä sille, miksi naispoliisit eivät ole hakeneet yhtä poikkeusta lukuun ottamatta valmiusyksikköön tai VATI-ryhmiin. Yksiköt korostavat olevansa vastaanottavaisia naishakijoita kohtaan. Olisi kuitenkin kiinnostavaa kartoittaa erityistoimintayksiköissä työskentelevien operaattoreiden näkemyksiä siitä, miten he suhtautuisivat mahdollisiin naiskollegoihin. Yhtä lailla olisi tärkeää selvittää, miksi naispoliisit eivät hakeudu erityistoimintayksiköihin. Uskotaanko yleisesti, että nainen ei voi selvitä pääsykokeiden fyysisistä testeistä? Uskomukset naisten fyysisen kunnon rajoista ovat sitkeitä, vaikka huippu-urheilussa naisten taso on noussut jatkuvasti esimerkiksi kestävyys- ja voimaominaisuuksien osalta sitä mukaa, kun tavoitteellisesti harrastavien naisten määrä eri lajeissa on kasvanut. Esimerkiksi 80 kilon sotilaspenkkipunnerrus on toki vaativa, mutta ei mahdoton tavoite naisille, jos sitä vain sitoutuu harjoittelemaan.

Vaikuttaako viiden vuoden sitoutumisaika VATI-ryhmässä ja valmiusyksikössä työskentelyyn siten, että hakemista epäröidään, kuten haastattelemamme henkilöt arvelivat? Oma näkemyksemme on, että erityistoimintayksiköihin hakeminen vaatii hakijalta niin suurta motivaatiota, että niissä halutaan työskennellä mahdollisimman pitkään. Perheen perustaminen vaikuttaa nykypäivänakin edelleen enemmän naisten kuin miesten työuraan, mutta todennäköisesti monilla operaattoreina työskentelevillä miehillä on lapsia, joten miksi operaattoriura ei onnistuisi naisiltakin? Aiheen tarkempi tutkiminen ja avoin keskustelu voisi lisätä naisten mielenkiintoa ja vähentää epävarmuutta valmiusyksikköön ja VATI-ryhmiin hakemista kohtaan.

Yhä useammat naiset käyvät vapaaehtoisen asepalveluksen. Puolustusvoimissa on tehty selvityksiä siitä, miten naisia saataisiin hakeutumaan erikoisjoukkoihin. Vaikka harva nainen hakee erikoisjoukkoihin, voisi tästä hakijajoukosta löytyä mielenkiintoa myös poliisin erityistoimintayksiköihin. Ylipäätään armeijan käyminen voisi lisätä naisten osaamista esimerkiksi ryhmätoiminnassa ja voimankäyttötilanteissa. Poliisin yhteistyö Puolustusvoimien kanssa naisten rekrytoinnin edistämiseen tarvittavan selvityksen toteuttamiseksi voisi olla järkevää.

LÄHTEET

Aapio, Lasse 2016: Helsingin poliisilaitoksen toimintaympäristö ja sisäinen turvallisuus - POL-2016-13373. Lausunto eduskunnalle. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-78631.pdf>. Luettu 6.7.2022.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, Tarja 2014: Kvantitatiivinen tutkimus. Verkkomateriaali. Luettavissa: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf> Luettu 17.4.2022.

Härmä, Timo 2020: VATI-ryhmään rekrytoituneiden poliisin integraatiokoulutus Sisä-Suomen poliisilaitoksessa. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/346344/ON_Härmä.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 2.3.2022.

Inderhaug, Erik 2022: Ønsker flere kvinner til Beredskapstroppen. Artikkel i Politiforumissa. Luettavissa: <https://www.politiforum.no/onsker-flere-kvinner-til-beredskapstroppen/222730> Luettu 20.2.2022.

Karhu 3 & 4 2022: Valmiusyksikkö Karhu, Helsingin poliisilaitos. Haastattelu 26.9.2022, Helsinki.

Loukou, M. (2020). How Can the United States Move toward Gender-Neutral Special Forces?: Lessons from the Norwegian Military. Expeditions with MCUP. Luettavissa: <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/25190/1/PDF%20Gender%20Neutral.pdf> Luettu 1.2.2022.

Mäki, Antti 2020: Poliisihallinnon TEPO/CBRNE-määräyksen päivittäminen. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/349182/ON_MÄKI.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 6.7.2022.

Poliisi 1.8.2022: Valmiusyksikkö Karhu on poliisin erikoisjoukko normaali- ja poikkeusoloissa. Artikkel. Luettavissa: <https://poliisi.fi/-/valmiusyksikko-karhu-on-poliisin-erikoisjoukko-normaali-ja-poikkeusoloissa> Luettu 5.2.2023.

Poliisiammattikorkeakoulu 2022: Tilastotietoa poliisi (AMK)- hakijoista. <https://polamk.fi/tilastotietoa-hakijoista>. Luettu 6.2.2023.

POL-2018-12133. Poliisihallituksen määräys 14.2.2020, liitteet 1–5. Poliisin vaativien tilanteiden ryhmätoiminta (VATI).

Poliisihallitus. 2014. "Määräys poliisin valmiusyksiköstä." (numeroimaton versio).

Rothstein, S. 2016 Inga Kvinnor inom polisens hårdaste avdelningar. Artikkel. Luettavissa: <https://www.realtid.se/inga-kvinnor-inom-polisens-hardaste-avdelningar>. Luettu 15.11.2021.

Saressalo, Teemu 2023. Everstiluutnantti, Maavoimien esikunnan tutkimusjohtaja. Sähköposti 19.01.2023.

Utti, Laura 2019: Fyysinen esterata Poliisiammattikorkeakoululle. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/163488/ONTyo_UTTI.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 15.2.2022.

Valmiusyksikön johtaja 2022: Valmiusyksikkö Karhun yksikönjohtaja, Helsingin poliisilaitos. Haastattelu 6.10.2022, Helsinki.

VATI 1 & 2 2022: Poliisin vaativien tilanteiden ryhmätoiminta, Poliisiammattikorkeakoulu. Haastattelu 8.11.2022, Tampere.

Williamson, Jonathan 2021: Jegertroppen: Norway's all-fighting, all-female special forces unit. Artikkel. Luettavissa: <https://norwaytoday.info/culture/jegertroppen-norways-all-fighting-all-female-special-forces-unit/>. Luettu 15.11.2021.

Yle 14.4.2021: Naissotilaat karsiutuvat erikoisjoukoista fyysisissä testeissä – nyt Puolustusvoimat keksi, miten heitä voidaan hyödyntää: "Paremmat edellytykset vuorovaikutukseen". Artikkel. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11881046>. Luettu 8.12.2021.

Yle 24.11.2022: Poliisikouluun valittujen opiskelijoiden määrä on romahtanut vuodessa – sata hakijaa putoaa heti fyysisessä kokeessa. Artikkel. Luettavissa: <https://yle.fi/a/74-20005932> Luettu 24.11.2022.

Yle 25.11.2022: Poliisikoulu ei aio laskea sisäänpääsyvaatimuksia, vaikka valittujen määrä laske roimasti – kokeen kompastuskivestä halutaan silti eroon. Artikkel. Luettavissa: <https://yle.fi/a/74-20006016> Luettu 25.11.2022.

LIITE 1

HAASTATTELUKYSYMYKSET VALMIUSYKSIKKÖ KARHU

1. Minkälaisia tehtäviä valmiusyksikkö Karhun työnkuvaan kuuluu?
2. Kuinka monta ja minkä kokoisia ryhmiä Karhussa on?
3. Kuinka paljon työajasta kuluu harjoitteluun?
4. Toimitaanko Karhussa perus hälytys- ja valvontatehtävissä hätäkeskuksen alaisuudessa ja jos, niin kuinka paljon?
5. Helsingin poliisilaitoksella ei ole omaa Vati-ryhmää, koska valmiusyksikkö Karhu on sijoitettu sinne. Eroaako valmiusyksikön toiminta ja tehtävät muiden poliisilaitoksien Vati-toiminnasta, esimerkiksi hälytysvalmiuden ja resurssien osalta?
6. Karhu on mukana VATI-ryhmien kouluttamisessa. Onko tämä kouluttaminen kokonaan Valmiusyksikön vastuulla, vai vaan osa kouluttamisesta?
7. Kuinka paljon ja millaisia tehtäviä Karhulle tulee 1 viikon / 1 kuukauden / 1 vuoden aikana?
8. Millaisia varustuksia on tällä hetkellä käytössä?

REKRYTOINTI / KOULUTUS

1. Miten rekrytointiprosessi valmiusyksikkö Karhuun käytännössä menee, onko haku avoin kaikille?
2. Miten hakijat seulotaan paperihausta seuraavaan vaiheeseen, eli varsinaisiin pääsykokeisiin ja kuinka paljon hakijoita yleensä pääsee paperihausta seuraavaan vaiheeseen?
3. Minkälaisia hakijoita Karhun pääsykokeisiin valitaan?
4. Minkälaisia ominaisuuksia Karhun pääsykokeissa testataan?
5. Karhussa vaaditaan hyvän fyysisen kunnon lisäksi ns. ”kestävää päätä”. Minkälainen on ”optimaalinen” Karhun operaattori fyysisiltä ja psyykkisiltä ominaisuuksiltaan?
6. Onko rekrytoinnissa ikäraja tai muita rajoitteita?
7. Kuinka pitkät ja monivaiheiset pääsykokeet ovat?
8. Vasta pääsykokeiden jälkeen alkaa varsinainen sopivuuden testaaminen, kuinka pitkä ja millainen prosessi on päästä Karhun varsinaiseksi jäseneksi?
9. Kuinka pitkä ura Karhussa keskimäärin on yhdellä miehellä ja mihin työntekijät yleensä sijoituvat operaattoriuran jälkeen?

NAISTEN OSUUS KARHUSSA NYT JA TULEVAISUUDESSA

1. Kuinka paljon valmiusyksikkö Karhun pääsykokeissa on ollut naisia?
2. Entä kuinka paljon hakijoissa on ollut naisia?

3. Miltä osin naiset eivät ole täyttäneet Karhun hakukriteereitä?
4. Mitä mieltä olette, onko naisten keskuudessa enemmän kiinnostusta hakeutua Karhuun? Voisiko kiinnostusta olla enemmän, kuin hakijoita on hakeutunut pääsykokeisiin?
5. Onko naishakijoiden rekrytointia edistetty jollain tavalla viime vuosina tai onko sellainen ollut suunnitteilla?
6. Mikä naisilla esteenä Karhuun pääsyssä ja siellä työskentelyssä?
7. Valmiusyksikkö Karhun tehtäviin ja harjoituksiin kuuluu paljon erilaista köysi- ja kiipeämistointia raskaissa varusteissa sekä varusteiden kantamista (yläkropan ja jalkojen voima/suorituskyky). Pääsykokeissa on leuanvedon ja kyykyn lisäksi myös 80 kg sotilaspenkki, mitä sotilaspenkillä mitataan?
8. Miten nähdään erityisryhmien tulevaisuus, kun naispoliisien osuus poliiseista kasvaa?
9. Mitkä ovat sellaisia selkeitä tehtäviä/ vaatimuksia, jotka ovat naiselle haastavia?
10. Onko rikollisuuden monimuotoistumisen (esim. terrorismin lisääntymisen) myötä muodostunut tarvetta tehtäville, joissa erityisesti naisoperaattoreille olisi tarvetta?
11. Millaisia tehtäviä Karhussa on, joihin naiset voisivat olla miehiä soveltuvampia?
12. Millaisia tehtäviä Karhussa on, joista naiset voisivat suoriutua yhtä hyvin, kuin miehet?
13. Olisiko pääsykokeiden fyysisiä testejä syytä tai mahdollisuutta muuttaa naisten osalta, jotta Karhussa riittää työntekijöitä tulevaisuudessakin?
14. Onko esimerkiksi kevyempiä naisille sopivia suojavaarusteita olemassa tai mahdollista kehittää, jos painava varustus on kynnyskysymys naisten työskentelemiselle Karhussa?
15. Mikä on teidän näkemyksenne Karhun tulevaisuudesta ja onko yksikön sisällä tai Poliisihallituksessa ollut joitakin hankkeita/suunnitelmia naispoliisien rekrytoinnista valmiusyksiköihin?
16. Onko Poliisikoulun siirtyminen ammattikorkeakoulututkintoon vaikuttanut jotenkin Karhun tämänhetkiseen rekrytointiin hakijoiden osalta? (Näkykö esim. vuorovaikutustaidot tai kirjallinen osaaminen eri lailla aiempaan verraten?)

TILANNE MUISSA POHJOISMAISSA

1. Onko muissa Pohjoismaissa Poliisin erityisryhmissä naisoperaattoreita?
2. Miten naishakijoiden rekrytoimista on edistetty muissa Pohjoismaissa, kun lähteiden perusteella se nähdään tärkeäksi?
3. Onko muissa Pohjoismaissa erityisryhmiin (Karhua vastaaviin yksiköihin) enemmän naishakijoita tai kiinnostusta naisten keskuudessa kuin Suomessa?
4. Voisiko yhteistyö Pohjoismaisten valmius-/eritysyksiköiden kesken olla aiheellista naishakijoiden rekrytoimisen suhteen?
5. Onko muissa Pohjoismaissa tällä hetkellä meneillään tai suunnitteilla hanketta naishakijoiden rekrytoinnin suhteen?

LIITE 2

HAASTATTELUKYSYMYKSET VATI

1. Kuinka monta ja minkä kokoisia VATI-ryhmiä Suomessa on?
2. Miten VATI-koulutuksen käyneet ovat sijoittuneet/sijoitettu eri poliisilaitosten alueille?
3. Kuinka paljon työajasta kuluu harjoitteluun?
4. Miten paljon VATI-osaamista vaativia tehtäviä tulee vuoden aikana?
5. Minkälaisia tehtäviä VATI-ryhmien työnkuvaan kuuluu?
6. Millaisia alueellisia eroja VATI-ryhmillä on eri poliisilaitosten alueilla?
7. Miten Vati-koulutuksen pääsyvaatimukset eroavat toisistaan eri poliisilaitosten osalta?
8. Helsingin poliisilaitoksella ei ole omaa VATI-ryhmää, koska Valmiusyksikkö Karhu on sijoitettu sinne. Eroaako valmiusyksikön toiminta ja tehtävät muiden poliisilaitoksien VATI-toiminnasta, esimerkiksi hälytysvalmiuden ja resurssien osalta?
9. Minkälaisia lisävarusteita VATI-partioilla on käytössä?

REKRYTOINTI / KOULUTUS

1. Miten rekrytointiprosessi VATI-ryhmiin käytännössä menee, onko haku avoin kaikille?
2. Onko hakuprosessi monivaiheinen, kuten Valmiusyksikössä?
3. Miten pitkään hakuprosessi kestää?
4. Minkälaisia hakijoita VATI-ryhmien pääsykokeisiin valitaan?
5. Minkälaisia ominaisuuksia VATI-ryhmien pääsykokeissa testataan?
6. Millaiset fyysiset testit ovat?
7. Onko rekrytoinnissa ikärajaa tai muita rajoitteita?
8. Valmiusyksikkö on mukana VATI-ryhmien kouluttamisessa. Onko tämä kouluttaminen kokonaan Valmiusyksikön vastuulla, vai vaan osa kouluttamisesta?
10. Minkälainen VATI-koulutus on sisällöltään?
11. VATI-ryhmään valituilta vaaditaan hyvän fyysisen kunnon lisäksi ns. "kestävää päätä". Minkälainen on "optimaalinen" VATI-operaattori fyysisiltä ja psyykkisiltä ominaisuuksiltaan?
12. Kuinka pitkä ura VATI-ryhmässä keskimäärin on yhdellä miehellä ja mihin työntekijät yleensä sijoittuvat operaattoriuran jälkeen?

NAISTEN OSUUS VAATIVIEN TILANTEIDEN ERITYISRYHMISSÄ NYT JA TULEVAISUUDESSA

1. Kuinka paljon VATI-koulutuksen pääsykokeissa on ollut naisia?
2. Voisiko naisoperaattoreille olla tarvetta VATI-ryhmissä tulevaisuudessa?

3. Mitä mieltä olette, onko naisten keskuudessa kiinnostusta hakeutua VATI-koulutukseen?
4. Onko naisten hakeutumisesta VATI-ryhmiin olemassa mitään hanketta tai tavoitteita asian suhteen?
5. Mikä naisilla voisi olla esteenä VATI-koulutukseen ja -ryhmiin pääsyssä ja siellä työskente-lyssä?
6. Miten nähdään erityisryhmien tulevaisuus, kun naispoliisien osuus poliiseista kasvaa?
7. Voisiko naisten olla helpompi päästä VATI-koulutukseen kuin Valmiusyksikköön?
8. Olisiko pääsykokeiden fyysisiä testejä syytä tai mahdollisuutta muuttaa naisten osalta, jotta VATI-ryhmissä riittää työntekijöitä tulevaisuudessakin?
9. Onko esimerkiksi kevyempiä naisille sopivia suojavaarusteita olemassa tai mahdollista kehittää, jos painava varustus on kynnyskysymys naisten työskentelemiselle VATI-ryhmissä?
10. Onko Poliisikoulun siirtyminen ammattikorkeakoulututkintoon vaikuttanut jotenkin VATI-koulutuksen tämänhetkiseen rekrytointiin hakijoiden osalta?

TILANNE MUISSA POHJOISMAISSA

1. Onko muissa Pohjoismaissa Poliisin erityisryhmissä naisoperaattoreita?